

Vértesy László

Pénzügyi kultúra – pénzügyi oktatás Magyarországon

Gazdaságelemző Intézet
Budapest, 2021

Vértesy László

Pénzügyi kultúra – pénzügyi oktatás
Magyarországon

© Vértesy László, 2021

DOI: 10.5281/zenodo.10432233

Minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítás, a nyilvános előadás, a rádió és televízióadás, valamint a fordítás jogát, az egyes fejezeteket illetően is.

All rights reserved, including reproduction, public performance, radio and television broadcasting, and translation rights, also for each chapter.

Gazdaságelemző Intézet

Printed in Hungary, Budapest

Tartalomjegyzék

1. Helyzetkép.....	6
2. Pénzügyi kultúra	9
2.1. Pénzügyi tudatosság fejlesztésének stratégiája	12
3. A pénzügyi kultúra kialakítása.....	15
3.1. Óvodai nevelés.....	15
3.2. Alapfokú nevelés-oktatás	16
3.3. Középfokú nevelés-oktatás.....	19
4. A pénzügyi kultúra fejlesztése a felnőttkorban	23
4.1. Felsőoktatás	24
4.2. OKJ	25
4.3. Online és e-learning.....	26
5. Nemzetközi összehasonlítás.....	30
5.1. Pénzügyi tudás.....	30
5.2. Megtakarítások	32
5.3. FinTech.....	36
6. Nemzetközi jogyakorlatok.....	38
6.1. Oktatás	39
6.2. Nemzeti pénzügyi oktatási programok	39
6.3. Európai Pénzhét (European Money Week).....	48
6.4. További nemzetközi kezdeményezések.....	48
Forrásjegyzék	52

Pénzügyi kultúra – pénzügyi oktatás

A gyorsuló időben változnak a legalapvetőbb ismeretek iránti igények is. Ilyen többek között a pénzügyi kultúra. Jóllehet a hagyomány szerint a pénzt már a föníciaiak feltalálták, azért a tömegek számára az egyszerű ki- és befizetéseken túl nagyon sokáig nem sok történt. Jellemzően terménnyel vagy ércpénzzel fizettek, s a bonyolultabb pénzügyi műveletek elsajátítása és használata csak egy szűk rétegre korlátozódott.

A világ és ezzel a világkereskedelem tágulása hozta magával a pénzforgalom szélesebb körű terjedését, az új pénzügyi műveletek megjelenését és a mindjobban izmosodó polgárság belekerülést ebbe a vérkeringésbe. Különösen a második világháború után halmozódtak az új konstrukciók, s az internet lehetőségei és terjedése megágyazta a 21. századi fejlesztési lehetőségek alapjait is. A bővülés egyben a veszélyek bővülését is jelenti – így mind indokoltabb a pénzügyi kultúra terjesztése.

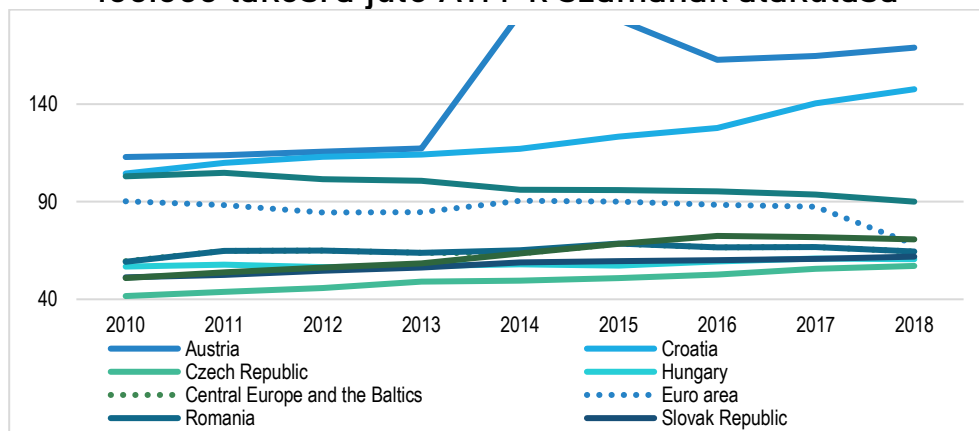
Az átlagember számára fontossá vált, hogy megismerje az alapvető pénzügyi folyamatokat, gyakorolni, használni tudja a pénzkezelést. Az ércpénz idején a biztonság adott volt, hiszen az érme fémtartalma (zömmel ezüst vagy arany) garantálta a megtakarítás értékállóságát, nem így a papírbankók elterjedésével és a különféle pénzügyi műveletek széleskörű elterjedésével. Nagy vagyonok keletkeztek s nagy vagyonok tűntek el. A pénzügyi szakma hovatovább önálló tudománnyá fejlődött, s napjainkra már mindenütt tömeges az egyetemi és főiskolai szintű szakképzés.

1. Helyzetkép

A már említett felgyorsult világ azt hozza magával, hogy a kisember nagyon hamar megismerkedik a pénzzel, annak értékével. Az ötvenes-hatvanas években annyira alacsony volt a pénzügyi kultúra Magyarországon (s persze a gazdaság állapota), hogy a vidéki munkaerő bérét (munkaegység) a termelőségvetkezében terményben fizették ki, még napjainkban is élnek olyan idős emberek, akiknek emiatt alacsony a nyugdíjuk. Az egymás után jövő generációk lehetőségei azonban szerencsére egyre többfélék. Mára már mind széleskörűben elterjed, hogy kisiskolás gyerekeknek is van bankkártyája, és használni is tudják, mobillal is tudnak fizetni, sőt egyes iskolai büfékben készpénzt¹ el sem fogadnak már. Ilyen például a Készpénzkímélő Iskolák program, aminek mára (2020) már 500 iskola a részese. A kezdeményezés célja az iskolai élethez kapcsolódó pénzáramlások terén az elektronikus fizetési módok bevezetése, az érintettek (diákok, szülők, tanárok, egyéb iskolai dolgozók) ösztönzése ezek használatára, illetve a gyakorlati példákon keresztül a diákok pénzügyi tudatosságának elmélyítése. Cél, hogy két éven belül Magyarországon az összes közép fokú oktatási intézményben elérhetőek legyenek ezek a pénzügyi szolgáltatások

100.000 lakosra jutó ATM-k számának alakulása

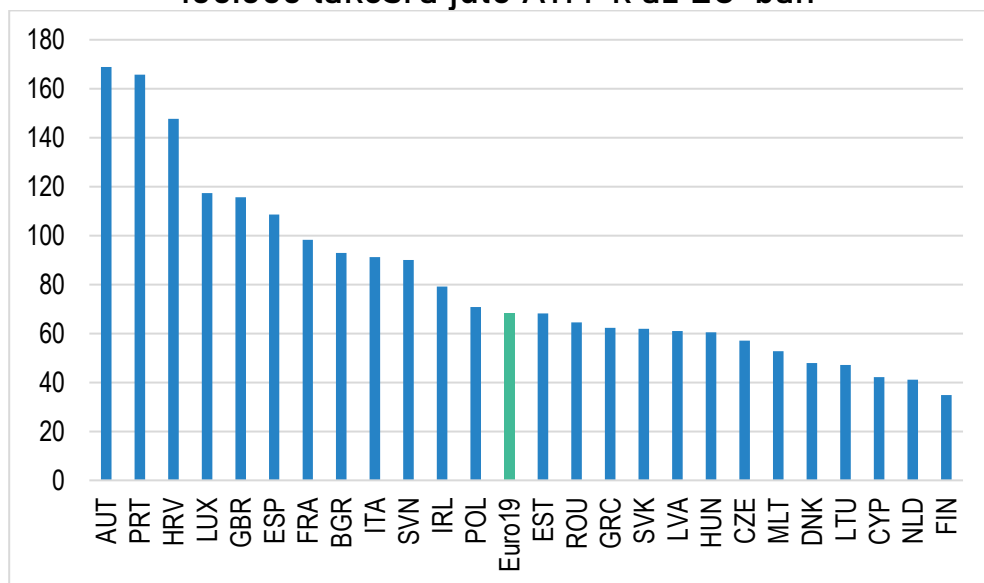

Forrás: saját szerkesztés a World Bank Automated teller machines (ATMs) per 100,000 adults alapján

¹ Ilyen például a Készpénzkímélő Iskolák program, aminek mára (2020) már 500 iskola a részese

A másik végét: a magyar települések harmada (közel ezer!), ahol nincs bankautomata, s a zömmel nyugdíjasokból álló népcsoporttól nem várható el a városba utazás, pusztán egy pénzfelvételért. No, meg kártyával meg hol is fizetne a faluban? Egyre több az olyan község, ahol már se takaréék, se bankfiók, se automata nincs. Schmidt Jenő, a Települési Önkormányzatok Országos Szövetségének (ÖOSZ) elnöke szerint, mintegy 2500 faluban nem lehet pénzt felvenni, mert nincs se bank, se automata.² Az adatot alátámasztja, hogy az <http://atm.bankautomata.hu/bankautomata/%C3%B6sszes/> honlap csak 716 olyan települést sorol fel, ahol található egy vagy több ATM. Az országban mintegy 2200 bankfiók működik és a bankjegykiadó automaták (automated teller machine - ATM) száma az 5000 fölötti szinten látszik stabilizálódni az MNB összesítése szerint, ám ezek többsége városokban, nagyobb településeken van.

100.000 lakosra jutó ATM-k az EU-ban

Forrás: saját szerkesztés a World Bank Automated teller machines (ATMs) per 100,000 adults alapján

A helyzet a későbbiekben sem fog javulni: 2020-ra egy nagybankká olvadt össze a még működő 12 takarékszövetkezet és a Takaréék Csoport további 3 bankja, ami racionalizálással jár együtt: a veszteséggel működő ki- rendeltségeket és atm-eket bezárják, utóbbiakból nagyjából háromszázat.

² Vas András (2019): Nehéz megkeresni, még nehezebb hozzájutni: fogyatkoznak a falusi ATM-ek. Népszava, 2019.02.05.

Van tehát tere a pénzügyi kultúra kialakításának, illetve terjesztésének. Horizontálisan is (a lakosság minél szélesebb körében) és vertikálisan is (mind több új ismerettel gazdagodva).

A hazai pénzforgalmi szolgáltatók fizetésikártya-elfogadói hálózatához tartozó elfogadóhelyek és az ott üzemelő berendezések száma

Vonatkozási időszak	Fizikai kereskedői elfogadóhelyek száma	A kártya fizikai jelenlétét nem igénylő elfogadóhelyek száma			Elfogadóhelyeken üzemelő POS-terminalok		Elfogadóhelyeken üzemelő imprinterek
		Internetes elfogadóhelyek	Postai, telefonos elfogadóhelyek	Összesen	Érintéses fizetést lehetővé tevő készülékek		
						darab	
2010	57 460	2 360	1 665	66 612		966	
2011	62 464	2 376	1 567	73 691		772	
2012	67 522	3 412	1 667	84 725	17 509	740	
2013	74 252	4 528	1 759	90 304	32 238	510	
2014	76 116	6 675	1 934	94 453	45 899	464	
2015	82 743	8 320	2 039	101 248	63 298	439	
2016	85 315	8 495	1 970	110 046	83 545	442	
2017	106 429	9 395	2 305	136 419	113 388	441	
2018	115 043	11 792	2 597	143 889	123 342	442	
2019	114 769	13 148	2 763	145 565	128 175	444	

Forrás: MNB: Pénzforgalmi táblakészlet (2020)

Az MNB adatai szerint a bankkártya elfogadóhelyek száma 2018 végén elérte a 145 ezer darabot, ami a Nemzeti Adó- és Vámhivatalhoz (NAV) bekötött online pénztárgépek számához képest továbbra is elmarad, vagyis az online pénztárgépre kötelezett üzletek jelentős részében nem lehet bankkártyával fizetni. Az MNB által működtetett térképes Országos fiók- és ATM-kereső internetes honlap tartalmazza valamennyi, a hazai lakossági pénzügyi piacon pénzforgalmat bonyolító hálózati egységet.³ Az alkalmazás különlegessége, hogy egyszerre lehet keresni az intézmények bankfiókjain és bankjegykiadó automatáin (ATM) túl a postahivatalok elhelyezkedésére és az általuk nyújtott pénzügyi szolgáltatásokra vonatkozó adatok között is.

³ <https://www.mnb.hu/fogyasztovedelem/penzugyi-navigators-alkalmazasok/orszagos-fiok-es-atm-kereso>

2. Pénzügyi kultúra

A magyar jegybank szerint a **pénzügyi kultúra**: „a pénzügyi ismeretek és készségek olyan szintje, amelynek segítségével az egyének képesek a tudatos és körültekintő döntéseikhez szükséges alapvető pénzügyi információkat azonosítani, majd azok megszerzése után azokat értelmezni, és ez alapján döntést hozni, felmérve döntésük lehetséges jövőbeni pénzügyi, illetve egyéb következményeit.”⁴ Más megközelítésben, Hung és szerzőtársai alapján **tágabban értelmezve**:

Pénzügyi kultúra összetevői

Forrás: Hung, A. A., Parker, A. M. & Yoong, J. K. (2009). Defining and Measuring Financial Literacy, hely nélkül.: RAND.

Látható, hogy az egyes kategóriák nem válnak el élesen egymásól, így a szerzők helyesen arra a következtetésre jutottak, hogy a pénzügyi kultúra definíciójának keresése helyett érdemesebb azt koncepcióként kezelni.⁵ Erről szól ez a tanulmány.

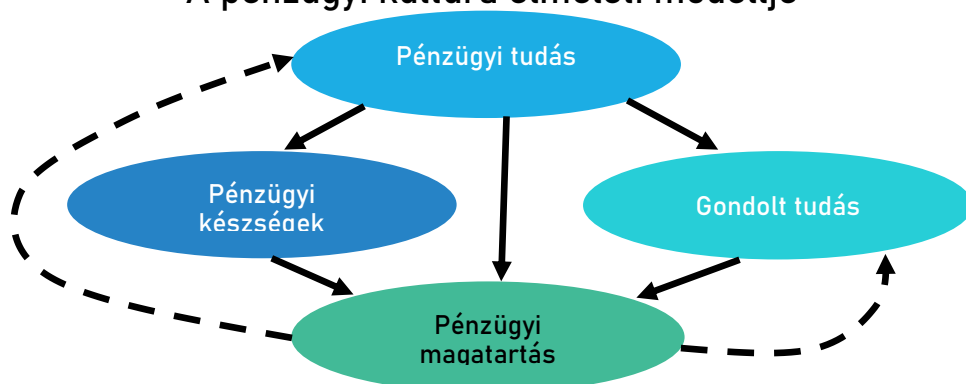
---

⁴ MNB-PSZÁF (2008): Együttműködési megállapodás, 1. o. és <https://www.penzugyi-szemle.hu/vitaforum/a-penzugyi-kultura-mi-is-ez-valojaban>

⁵ Béres D. (2013): Pénzügyi kultúra – mi is ez valójában?, Pénzügyi Szemle, A pénzügyi kultúra fogalma

Az OECD a pénzügyi kultúrát i) a pénzügyi tudatosság és tudás, készségek, ii) a pénzügyi attitűdök és iii) a pénzügyi magatartás kombinációjaként tekintik, mellyel megfelelő pénzügyi döntéseket lehet hozni és el lehet érni az anyagi jólétet.⁶ A pénzügyi tudást az élet során sajátítjuk el, azzal, hogy olyan tantárgyakat tanulunk, amik nagy hatással vannak a pénzügyeink menedzselésére - a bevételeket, a kiadásokat és a megtakarításokat illetően.⁷ A pénzügyi magatartást tekintve, Ajzen⁸ megállapításai szerint ez az egyik kulcseleme a pénzügyi kultúrának. Fontos, hogy például megtervezzük a kiadásokat, kerüljük a túlzott hitelhasználatot, ami csökkentheti a jólétünk szintjét. A pénzügyi attitűd a pénzügyekhez való hozzáállást jelenti, ami a személyes döntéshozatali folyamat egyik kulcstényezője. Ezenkívül, Hung, Parker és Yoong⁹ tanulmányában azt ismertetik, hogy a pénzügyi kultúra magába foglal olyan készségeket is, amelyek nagyrészt azon alapszanak, hogy hogyan dolgozunk, bánunk a számokkal, fontos, hogy ezt a számolási készséget már az iskolában elkezdjük fejleszteni, mert, ha ez elmarad, felnőttkorban sokkal nehezebb megtanulni, illetve a különféle pénzügyi döntéshozatalokban nagyon fontos tényező lehet ennek a készségnek a birtoklása.¹⁰

A pénzügyi kultúra elméleti modellje

Forrás: Hung, A. A., Parker, A. M., Yoong, J. K. (2009): Defining and Measuring Financial Literacy, Rand Working Paper, 2. fejezet

⁶ OECD, (2013): Financial Literacy and Inclusion: Results of OECD/INFE survey across countries and by gender, 24. o.

⁷ Delavande, A., Rohwedder, S., Willis, R. J. (2008): Preparation for retirement, financial literacy and cognitive resources, Michigan Retirement Research Center,

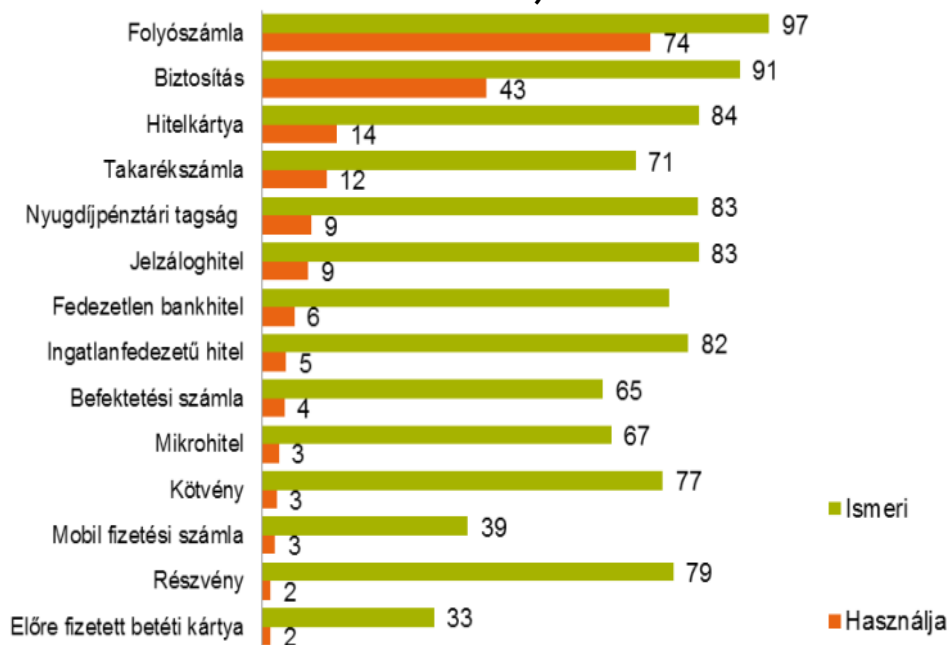
⁸ Ajzen, I. (1991): The theory of planned behavior, Organizational Behavior and Human Decision Processes

⁹ Hung, A. A., Parker, A. M., Yoong, J. K. (2009): Defining and Measuring Financial Literacy, Rand Working Paper, 2. fejezet

¹⁰ Ország G. (2016): A pénzügyi kultúra értelmezésének és fejlesztésének lehetőségei, Közgazdaságtan, 98. o.

A magyar pénzügyi kultúráról először 2010-ben készült OECD-irányelveknek megfelelő kutatás, ami 2015-ben megismétlődött, s várhatóan 2020-ban is sor kerül rá¹¹.

Pénzügyi termékek ismerete és használta (% , bázis totál N=1000)

Forrás: A Pénziránytű Alapítvány által lebonyolított pénzügyi kultúra kutatás fő eredményeinek bemutatása. 2015.

A felmérés néhány megállapítását egy bekezdés és két ábra erejéig idézzük: A 18-79 éves lakosság 47%-a gondolja, hogy vannak pénzügyi céljai – ami alacsony értéknek tekinthető, különösen, ha az állami nyugdíjellátás mértékének jövőbeli várható csökkenésére, vagy a gyerekek iskoláztatásának növekvő költségeire gondolunk. Az átlagosnál nagyobb arányban rendelkeznek pénzügyi céllal a 30-39 éves korosztály tagjai, a felsőfokú végzettséggel rendelkezők, a gazdaságilag aktívak, a gyermekes háztartásokban élők és a magas jövedelmű háztartások. A válaszadók által két spontán említett fő pénzügyi cél a lakásvásárlás (20%) és a gyerekek támogatása (20%) volt. A pénzügyi céllal rendelkezők 88%-a tett is valamit e célok (lakásvásárlás, gyermekek támogatása, lakásfelújítás) eléréséért. A legtöbb válaszadó (40%)

¹¹ A Pénziránytű Alapítvány által lebonyolított pénzügyi kultúra kutatás fő eredményeinek bemutatása. 2015.

a kiadását csökkentette, illetve megtakarították, befektették a pénzüket (34%). A 18-79 éves lakosság többsége inkább nem gondolja magát magabiztosnak abban, hogy megfelelő tervekkel rendelkezik arra vonatkozóan, hogy miként fog megélni nyugdíjas évei alatt: csupán 9% tekinti magát nagyon magabiztosnak (jellemzően a 60 év feletti, részben már nyugdíjjal rendelkező korcsoport). A 18-40 éves korosztályok az átlagnál jelentősen kevésbé biztosak a jövőben. A pénzügyi termékek ismerete és használata vonatkozásában megállapítható, hogy a felsorolt, tipikus pénzügyi termékeket a nagy többség ismerte akkor is, ha csupán kis hányaduk használja őket.¹²

Ugyanakkor **probléma**, hogy a válaszadók mindössze negyede nyilatkozott úgy, hogy háztartása készít költségvetést. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők átlagon felüli mértékben készítenek költségvetést, ugyanez elmondható a széles látókörű, minőségi médiafogyasztókra és a 260 ezer Ft feletti havi nettó összjövedelemmel rendelkező háztartások tagjaira. Bár az elmúlt két évben pénzügyi terméket igénybe vevő válaszadók jelentős része (41%) a termékválasztás folyamata során különböző szolgáltatók több termékét is összehasonlította, de m szintén magas volt azok aránya, akik egyáltalán nem mérlegelték az ajánlatokat (22%). Ez különösképp a fiatalokra (18-29 éves korosztály) volt jellemző, illetve azokra a válaszadókra, akik nem vesznek részt háztartásuk pénzügyi döntéseinek meghozatalában.

A **pénzügyi intelligencia** felmérésekor a válaszadóknak a legnagyobb problémát a kamatos kamattal kapcsolatos kérdés okozta, melyet az egyszerű kamatszámítás követett. A pénzügyi portfólió diverzifikálásának előnyeit is csak közel kétharmaduk ismerte, és az infláció fogalmával is hasonló arányban voltak tisztában. Ugyanakkor az infláció megelőzési költségeikre kifejtett hatását közel 90%-uk jelölte helyesen. Szintén 90%-ot elérő arányban születtek helyes válaszok a pénzösszeget egyenlő arányban történő elosztásával kapcsolatos kérdésre és a kisösszegű kölcsön kamatára vonatkozó feladatra.

2.1. Pénzügyi tudatosság fejlesztésének stratégiája

A kormány is tesz a pénzügyi kultúra terjesztése érdekében. Számos más mellett már fut 2017 végétől egy program a **Pénzügyi tudatosság fejlesztésének stratégiája** címmel.¹³ A stratégia alapvetése szerint a pénzügyi

---

¹² A Pénziránytű Alapítvány által lebonyolított pénzügyi kultúra kutatás fő eredményeinek bemutatása. 2015.

¹³ Pénzügyi tudatosság fejlesztésének stratégiája. Kormány, 2017.

intézményrendszer stabil, egészséges működéséhez és Magyarország versenyképességének növeléséhez pénzügyileg tudatos és magabiztos lakosság szükséges, ezért „a pénzügyi tudatosság fejlesztésében előrelépésre van szükség”, különös tekintettel a pénzügyekhez való hozzáállás, szemlélet és tényleges magatartás (pénzügyi döntések) szempontjából. A pénzügyi digitalizáció pedig sürgetővé teszi a tudatosság javítását.

Az elkészült stratégia 7 évet ölel fel 2017-től 2023-ig, kétéves cselekvési tervekre bontva annak gyakorlati megvalósítását. A stratégia támaszkodik az eddig elért eredményekre, programokra és azokra építve alakítja ki saját célkitűzéseit, melyek a következők:

1. A köznevelés rendszerén belüli valós pénzügyi edukáció kereteinek megteremtése, erősítése és általánossá tétele
2. A tudatos pénzügyi magatartás alapjainak és a háztartások pénzügyi stressztűrő képességének erősítése
3. Körültekintő pénzügyi döntéseket előmozdító szemlélet megteremtése és a tudatos pénzügyi fogyasztói magatartást támogató intézmények/infrastruktúrák létrehozása és széles körű megismertetése
4. A lakosság öngondoskodási szemléletének erősítése
5. A pénzügyi termékekhez, pénzügyi alapszolgáltatásokhoz való hozzáférés és pénzügyi beilleszkedés (financial inclusion) mértékének növelése
6. A korszerű, készpénzkímélő fizetési eszközök használatának ösztönzése
7. Körültekintő hitelfelvétel támogatása

A Pénzügyi tudatosság fejlesztésének stratégiája: indokok és célok

Indokok és kihívások	Célok
<ol style="list-style-type: none"> 1. A pénzügyi tudatosság színvonala Magyarországon nem kielégítő: nemzetközi összehasonlításban hazánk gyengülő mutatókkal rendelkezik. 2. Jellemző a lakosság pénzügyi kapcsolatoktól való idegenkedése, a különböző pénzügyi lehetőségek összehasonlításának elmaradása a tájékozatlan, gyors, sokszor impulzív döntések meghozatala, a kockázatok helytelen felmérése, valamint az előrelátás és az alapos mérlegelés hiánya. 3. A magyar gazdaság pozitív mutatói jótékonyan befolyásolhatják a lakosság megtakarítási és hitelfelvételi kedvét. 4. Jelenleg a lakosság öngondoskodási hajlandósága nagyon alacsony. 5. Végső soron közpolitikai feladat, hisz a magasabb fokú pénzügyi tudatosság elősegíti az egyéneket, a családokat, összességében az ország gyarapodását. 6. A lakosság pénzügyi tudatosságának megfelelő szintje és ennek megfelelően az okosabb gazdálkodás csökkenti a családon és társadalmon belüli feszültségeket, ami hosszabb távon növeli a nemzetgazdaság teljesítőképességét. 7. A pénzügyi szolgáltatások elérhetőségének további kiterjesztése hozzájárul a társadalmi felemelkedéshez. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Felelős és ésszerű lakossági döntéshozatalra, a kockázatos helyzetek felismerésére és elkerülésére van szükség. 2. A lakosság pénzügyi tájékozatlanságából adódó bizonytalanságának mérséklése a cél, és ösztönzésük arra, hogy tudatosan, megfontoltan, de kellő ismeretek birtokában bátran vegyék igénybe a saját igényeiket kielégítő pénzügyi szolgáltatásokat. 3. A pénzügyi rendszerbe történő beilleszkedés segítségével el kell érni a lakosság körében, hogy a már igénybevett szolgáltatásokat kellő magabiztossággal, hatékonyan használják, elősegítve így a készpénzforgalom csökkentését. 4. A megfelelően képzett, a pénzügyi folyamatokat átlátó fogyasztó jó eséllyel nem lesz csalódott, nő a bizalma a pénzügyi közvetítőrendszerben és szolgáltatásokban, ami gazdasági, és társadalmi stabilitáshoz vezet. A stratégia egyfajta attitűd-váltást is el kíván érni, azaz a megszerzett tudást a fogyasztók merjék és tudják használni, ne idegenkedjenek többé saját pénzügyi döntéseik meghozatalától. 5. A cél az, hogy a magyar lakosság pénzügyi tudatosságának szintje a nemzetközi élmezőnybe kerüljön.

Forrás: saját szerkesztés a Pénzügyi tudatosság fejlesztésének stratégiája alapján

3. A pénzügyi kultúra kialakítása

Mikor kell kezdeni az ismeretek átadását? A szakemberek azt mondják, hogy minél előbb. Játékosan már óvodáskorban, magasabb szinten az általános iskolában, még tovább a középiskolában. Addigra el kell jutni egy gazdag alapszintre, hogy az életbe kilépő maturáns megfelelő tudással, ismerettel és készséggel, nem utolsó sorban gyakorlattal rendelkezzen – hiszen napi gyakorlatban találkozik megoldandó feladatokkal, pénzügyi döntésekkel.

3.1. Óvodai nevelés

Hitünk szerint már a játékos óvodának igen nagy szerepe lehet. A kicsik ekkor vannak a legfogékonyabb korban, s ez nem csupán a nyelvtanulásra igaz. A pénzügyi kultúra játékos tanítása jelenti a kezdetet, s egyben egy kis felkészülést is – többek között - a későbbi számtanórákra. Az is egyértelműen bizonyított, hogy ami ilyenkor játékosan, könnyedén elsajátítódik, tizen- és huszonevvel később már sokkal-sokkal nehezkesebben történik. Ha a kicsi szinte/tényleg beleszületik egy nyelvi, pénzügyi stb. kultúrába, azt a maga számára természetesnek veszi, s egy életen át úgy mozog benne.

Ebben a korban nyilván nem pénzügyi zseniket nevelünk. A cél nem is ez, bár bizonyosan lesz ilyen is. A cél, hogy ne legyen a kisgyerek számára idegen a pénz, egyes alapfogalmakat ismerjen meg, érezze a megtakarítás jelentőségét s egy kicsit a pénz értékét is. Ennél több itt nem is szükséges. Célszerű, ha ez a játékos képzés minden óvodában egységes, azaz az óvóképzésben ennek kötelezően helyet kell kapni, persze, jelentőségének megfelelően. Kiscsoportban nem javasoljuk, középsőben talán – ez függjön a gyerekek érdeklődésétől, szellemi kapacitásától. Nagycsoportban viszont mindenképp, de itt is hangsúlyozva a játékosságot. Háztartásos játék, bankos játék – megannyi lehetőség. A kisgyerek felismeri az érméket, s élménye lehet egy-egy vásárlás, még akkor is, ha butaságokra költi. (Felnőttek is tesznek ilyent, nincs ebben semmi különös.)

A túlzásba vitt oktatás inkább káros, nagyon is. Nem is gondolunk heti egy-két alkalomnál többre, s ott sem órákra. A kötelező óvodai jelenlét biztosítja annak elvi lehetőségét, hogy a 6 év alatti korosztálynak – mindenkinek! - is legyen picinyke fogalma a pénzügyi kultúráról. Ha ez sikerül, már az első lépést meg is tettük. Egy-két óvónó ilyen típusú próbálkozása egyértelműen sikeres, a cél mindössze az, hogy ez országosan, nagyjából azonos szinten elterjedjen.

3.2. Alapfokú nevelés-oktatás

Az általános iskola már a nagyobbak világa. Nyilvánvaló, hogy mást és másképp tanítunk egy hatévesnek, mint egy tizenháromnak. Igaz ez a pénzügyi ismertekre is. Külön tantárgyként talán csak 8.-ban érdemes tanítani, akkor se több, mint egy félévig. De már az alsó tagozatos számtanpéldákba már be lehet csempészni a pénzügyi kultúra alapjait. Végül is a szöveges számtanpélda is akkor igazán jó, ha életszerű.

A felső tagozat önálló tárgyai szinte adják a lehetőséget, hogy hová is lehet becsempészni a pénzügyi ismereteket. Ezek nem önálló órák, hanem egy – egy oktatott részterületnek az elemei, a már említett szöveges példa is erre utal. Az általános iskolás gyerekek szinte mindegyikének van zsebpénze, sőt okostelefonja is. Két olyan fegyver, ami a modernkori pénzügyi kultúra alapját számukra megteremt(het)ik, egy kicsivel többet is.

Háztartás, költségvetés, rezsi, kiadás-bevétel, átutalás, csekk és utalvány kitöltése, egyszerűbb megtakarítások stb. – ezek mind beleférnek az általános iskola utolsó osztályaiba. A cél, hogy ez legyen jó alap a középiskolához, illetve akik nem tudnak/akarnak továbbtanulni, viszonylag otthonosan mozogjanak az alapvető pénzügyi műveletekben. Ők már csak felejtani fognak, mondhatnánk viccesen, de nem így van, mert az élet úgy hozza, hogy többségük szinte napi szinten fog pénzügyekkel találkozni, s már csak a kényszer okán is lesz mind nagyobb, de legalább valamelyes rutinja.

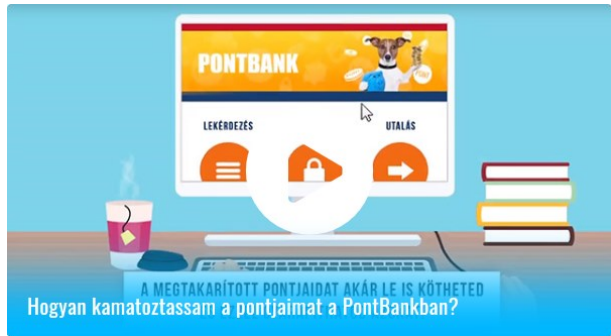
Sok múlik a tanáron. Idézzük Hóman Bálintot, aki 1938-ban a következőket mondta a tanítóképzéssel kapcsolatban: „*Fontosabb a tanító az egyetemi tanárnál, mert a nemzeti kultúra a néptanítótól függ.*”¹⁴ Csatlakozunk hozzá: a pénzügyi alapkultúra kiépítése, netán megszerettetése valóban nem az egyetem feladata, itt kell kezdeni. A fiatal csemetefának is kicsi korban alakítjuk ki majdani lombkoronáját, 20-30 évvel később ez szinte reménytelen feladat, akkor már csak nyesegetjük. Így van ez az embereknél is. Különösen fontos tehát, hogy az általános iskola mit ad és hogyan adja. A jó tanító a pénzügyi tudást is szeretettel adja, célja, hogy megszerettesse a gyerekekkel.

---

¹⁴ Hóman Bálint beszéde (1938). Nemzetnevelés 1938. május 1., 9. Hírek: 140. és Joó Adrienn (2006): Az elemi népoktatás és a tanítóképzés reformja, A Nemzetnevelés tükrében. Iskolakultúra 2006/9

A **BankVelem** részeként a 2015-ös tanévben elindult az **Utazó Iskola Program**, melynek keretében gyakorlott pedagógusok látogatnak el egy-egy tanév során az ország mintegy száz általános iskolájába, hogy játékos módszerekkel bővítsék a diákok

pénzügyi ismereteit. A kezdeményezésnek köszönhetően az iskolások a **PontBankban** gyakorolhatják a betétlekötést, a takarékoskodást, megismerkedhetnek a kamatszámítással és élvezhetik gyarapodó pontjaikat. Ha ez országos méretűvé tud válni – márpedig az a cél – nagyon sokat léptünk előre.

Az **általános iskolákat célzó programok** alapja jelenleg a **Pénziránytű-BankVelem** program, amely immár negyedik éve sikeresen zajlik a PontVelem Kft-vel történő stratégiai együttműködés keretében. Állításuk szerint a Pénziránytű-BankVelem **pénzügyi oktató - ismeretterjesztő program komplex, gyakorlatias tanítási eszközt kínál**, amely tanórai és tanórán kívüli keretek között egyaránt használható. A program a környezetvédelmi és pénzügyi szemléletformálást egyesíti, **játékos környezetben** segít fejleszteni a diákok pénzügyi ismereteit, valamint **hozzájárul az online bankolás legfontosabb lépéseinek elsajátításához**. A program négy fő pillére a **PontBank** és a köré szerveződött **oktatási felület**, az új, és folyamatosan bővülő **JátékBank**, az Utazó Iskola Program, illetve az **egyéb játékos programok, pályázatok, vetélkedők, nyári táborok**. Véleményünk szerint **valamennyi hasznos, sőt kifejezetten jó**.

A diákok pontot gyűjthetnek elektronikus hulladékok szelektív gyűjtésével, tudásversenyekkel és ezekkel a **PontBankban** játékos környezetben végezhetnek valós banki tranzakciókat: utalhatnak, vásárolhatnak, pontjaikat lekötethetik kamatozni, vagy akár jótékony célra is felajánlhatják azokat. A tranzakciókról SMS-értesítést kapnak, éppúgy, mint a felnőttek világában. A diákok a helyes kamatszámításnak köszönhetően, akár magasabb kamatozással köthetik le pontjaikat – bár ez utóbbi inkább a jövő útja. A **JátékBank** henteente kínál pénzügyi-gazdasági témájú változatos feladatokat a különböző korcsoportú általános iskolás diákoknak. A digitálisan kitölthető feladatso-rokért Bónuszpontok szerezhető, amelyek különböző módon használhatók

fel. A **BankVelem** Utazó Iskola **egyedülálló és hiánypótló a hazai pénzügyi oktatásban**, mivel a program során egy utazó trénercsapat „házhöz viszi” az iskolákhoz a játékos pénzügyi oktatást.

2016 áprilisában jelent meg az Alapítvány egyedülálló fejlesztése eredményeként a **forint 70. évfordulójának** tisztelgő **Értem a pénzem** társasjáték, amely 7-8. osztályos diákoknak mutatja be a történelmi Magyarország jelentős érméit és bankjegyeit, valamint érdekes történelmi, életviteli kérdésekkel is gyarapítja a játékosok tudását. Szintén

általános iskolásoknak készült a **Küldetések a pénz világában** című tankönyv család-történeteire és keretjátékára épülő oktató applikáció, a **Pénzügyi Hősképző**, mely a családi pénzügyeket érintő hétköznapi helyzetek segítségével vezeti be a gyerekeket a pénzügyi döntések világába.

Mérföldkönek tartjuk, hogy 2017-ban elkezdődött az egységes pénzügyi oktatás az általános iskolákban. A téma oktatására vállalkozó, általános iskolai tanárok térítésmentes felkészítő tanfolyamokon vettek részt, ahol elsajátíthatták a pénzügyi ismeretek átadásával kapcsolatos módszereket és ismereteket. A már említett **Küldetések a pénz világában** c. tankönyv és hozzá tartozó munkafüzet¹⁵ jó alap. Innovációnak is nevezhetjük, hiszen korábban – a Horthy-éra óta¹⁶ – erre magyar gyakorlatban nem volt példa. A tankönyv kidolgozása 2016 júniusában kezdődött, engedélyezése 2017 áprilisában megtörtént. A tankönyv nem elméleti ismereteket képvisel, hanem a gyakorlati alkalmazás logikájára felfűzött ismeretterjesztést végez, mozgósítva a tanulók mindennapi életéből, családjukból hozott tapasztalatait, egyéb tanórán szerzett ismereteit. A téma iránt fogékony iskolák ingyenesen juthatnak hozzá összesen 60 ezer példányhoz.

További állomás a **Pénziránytű Alapítvány**, mely 2008 szeptemberében jött létre, azzal a céllal, hogy a hatóságokkal, civil szervezetekkel és piaci

---

¹⁵ Ma indul az általános iskolákban a pénzügyi ismeretek oktatása. Origo 2017.09.01.

¹⁶ Számos idevágó közül mindössze hármat említünk: Sebestyénné Stetina Ilona: Háztartástan c. könyvét, mely a Franklin kiadónál több, mint 10 kiadást ért meg a két háború között. Katonáné Thuránszky Irén (1906): Háztartástan és gazdaságtan a Tanítóképző-Intézetek számára Athenaeum. Szondy György (1922): Természettudományi, gazdasági és háztartási alapismeretek Az elemi népiskolák V-VI. osztálya számára Református Kiadó, Debrecen

szereplőkkel együttműködve pénzügyi tudatosságot fejlesztő programokat dolgozzon ki és valósítson meg. Az évek során a Pénziránytű Alapítvány számos olyan programot valósított meg, amelyek a köznevelésen belüli pénzügyi-gazdasági ismeretterjesztést szolgálják, így:¹⁷

- Tankönyvfejlesztés, tartalomfejlesztés
- Tanártovábbképzés
- Középiskolai hálózat
- Általános iskolai hálózat
- Játékos edukáció
- PÉNZ7

Kicsit már túl is mentünk az általános iskolai programon. A számos 12 osztályos iskola is indoka annak, hogy nem lehet erőszakosan szétválasztani az első 8, majd utána következő 4 évet, a pénzügyi ismeretek világában sem.

Magyarország először 2015-ben csatlakozott az **Európai Pénzhét** (European Money Week) közel harminc országot átfogó kezdeményezéséhez, amelynek célja az általános és középiskolások pénzügyi ismereteinek megalapozása. A **Pénz7** az elmúlt két év során figyelemreméltó eredményeket ért el: 2015-ben közel 90 ezer, 2016-ban pedig több mint 102 ezer általános- és középiskolást értek el a speciális Pénz7 tanórák keretében. 2017-ben pedig több mint 1100 iskola mintegy 162 ezer diákja vett részt a témahét több mint 11 ezer tanóráján.

3.3. Középfokú nevelés-oktatás

A pénzügyi ismeretek tanítása **jelenleg csak a szakgimnáziumokban jelenik meg önálló kötelező pénzügyi tantárgyként**. Máshol a kötelező közismereti tantárgyak oktatása során jelenik meg, vagy a **szabad órakeret terhére választható jelleggel** nyílik lehetőség a pénzügyi ismeretek tantárgyi keretek között való oktatására.¹⁸ A gazdasági és pénzügyi ismeretek megjelenhetnek az egyes kötelező tantárgyak (matematika, történelem, földrajz, életvitel) tartalmaiban, valamint ezen túl a szabad időkeret terhére valósítható meg, az úgynevezett szabadon választható tantárgyak tantervei között. Ezek helyi tantervbe való beépítéséről az iskolák dönthetnek. Az eddigi tapasztalatok alapján azonban csak elszórtan (a diákok 10%-át elérő mérték-

---

¹⁷ <https://penziranytu.hu/magunkrol>

¹⁸ Pénzügyi tudatosság fejlesztésének stratégiája. Kormány, 2017.

ben) jelent meg az iskolai gyakorlatban a szabadon választható órakeret terhére a pénzügyi-gazdasági ismeretek oktatása, melynek fő oka a megfelelő tankönyvek és a képzett tanárok és a képzések hiánya.¹⁹

A középiskolás diákok számára elkészült a **Számoljunk a befektetésekkel** matematika példatár és a történelem érettségi pénzügyi-gazdasági témaköreinek feldolgozását támogató **Történelem és pénzügyek** munkafüzet, melyek a 2019/2020-as tanév elején minden középiskolába ingyenesen kerültek el. A kormányzati szándékkal összhangban itt **kiemelten fontos a pedagógusok digitális írástudásának fejlesztése**, valamint annak **kiterjesztése a pénzügyi ismeretterjesztés** korszerű módszerekkel történő megvalósításában. Ezzel összhangban megkezdődtek az e-learninges fejlesztések és egyéb digitális alkalmazási lehetőségek bevezetése a tananyagfejlesztésben. Az eredményekről még – értelemszerűen – nem tudunk beszámolni.

Az iskolahálózat a Pénziránytű Alapítvány²⁰ számára nagy értéket képvisel, mivel a **Pénziránytű Iskolák** felvállaltan elkötelezettek a diákok pénzügyi tudatosságának fejlesztése terén. A középiskolai iskolahálózatot a 2015/2016-os tanévben indították el, és komoly siker, hogy mára már közel 250 iskola csatlakozott a hálózathoz. Az általánosan is elérhető szolgáltatások (ingyenes tanártovábbképzés, tankönyv, PÉNZ7) mellett számos további lehetőséget (pályázatot, versenyt, szakmai programokat) kínál, hogy segítse a tagiskolákat a pénzügyi nevelés sikerességében. Legsikeresebb programjai közé tartozik az évente két alkalommal megrendezett szakmai workshop, ahol az aktuális trendek, fejlesztések mellett a szakmai és pedagógiai tudásmegosztás a fő szerep. A Kiemelt Pénziránytű Iskola díjjal 2017 óta a pénzügyi-gazdasági edukációban legaktívabb tagiskolákat támogatja, s ennek keretében zajlanak a **Pénzre váltható tudás** projektnapok is. A Pénziránytű Tanári Díj pedig azokat a pedagógusokat célozza, akik különleges, innovatív

¹⁹ A Pénziránytű Alapítvány 2017 áprilisában akkreditáltatott, és 40 000 példányban ki-nyomtattatott egy az általános iskolák 7-8. osztályos tanulói számára elkészített új tankönyvet.

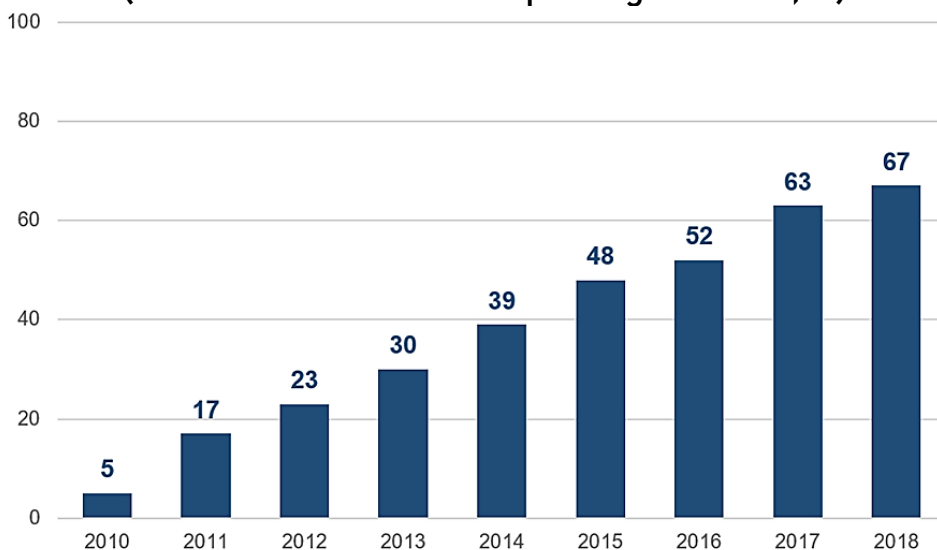
²⁰ <https://penziranytu.hu/magunkrol>

módszerekkel igyekeznek a pénzügyi ismereteket diákjaikhoz eljuttatni – mert alapvetően rajtuk múlik a sikeresség.

A **Pénziránytű Alapítvány** tankönyvfejlesztési tevékenységének első lépéseként a KELLO Könyvtárellátó Nonprofit Kft. közreműködésével 2016 áprilisában sikeresen engedélyeztette az „Iránytű a pénzügyekhez” című középiskolai tankönyvét, mely így az első hivatalos pénzügyi-gazdasági tankönyv lett a magyar köznevelésben. A tankönyv innovatív módon gyakorlati problémák, „esettanulmányok” felől indulva mutatja be a mindennapi pénzügyek és a gazdaság működésének fontosabb összefüggéseit. Az Alapítvány támogatásának köszönhetően az érdeklődő és a tanítást vállaló iskolák ingyenesen juthattak hozzá a tankönyv 40 ezer példányához. A tankönyv a 2017/2018-as tanévtől kedvezményes áron elérhető és rendelhető a hivatalos tankönyvjegyzéken.

Az **Állami Számvevőszék** a középiskolások pénzügyi kultúrájának fejlesztése érdekében felmérést készít az Econventio Egyesülettel együttműködési kereteken belül minden évben, emellett rendszeresen megszervezi a nyári pénzügyi tábort a középiskolásoknak.

Az okostelefon terjedése Magyarországon (a 14 éves és idősebb népesség körében, %)

Forrás: NMHH-piacutatás, Távközlési szolgáltatások használata a lakossági előfizetők körében, 2018., előzetes adatok

A 21. század nagy kihívása a hétköznapi pénzügyi világban az **okostelefon** terjedése. Mind több és több pénzügyi művelet teljesíthető vele, s már az iskolás korosztályban levő diákok szinte mindegyikének van ilyen készüléke, mint ahogy az az alábbi ábra is mutatja. Új lehetőségek nyílnak meg, amihez a technikai feltételek már adottak is. Az iskolának is haladnia kell ezzel, ami folyamatos felkészítést jelent a tanárnak, és folyamatosan új ismeretek megkapását a diáknak.

Az Európai unió is rendelkezik hasonló jellegű képzéssel. Ilyen például az **EU learning corner**,²¹ aminek egyik célja az egységes szintű tájékozódás a diákok számára a pénzügyi világban: fogyasztóvédelem, gazdaság. Ezt a kiadványt azoknak a 14–18 éves fiataloknak, illetve középiskolai tanároknak ajánlják, akik szeretnének tájékozódni arról, hogy mi az Európai Unió, és pontosan mit is tesz értük. Reményeik szerint a kiadvány és a benne lévő feladatok nemcsak gondolatébresztők lesznek, hanem érdekes témákat is kínálnak a barátokkal vagy családtagokkal való, Európáról szóló beszélgetésekhez. Az ismertetőhöz internetes tudáspróba is tartozik, amely szórakoztató lehetőséget nyújt a tárgyalt témakörök átisméltésére, emellett új életmódbeli változásokat és használati szokásokat hozva magukkal.

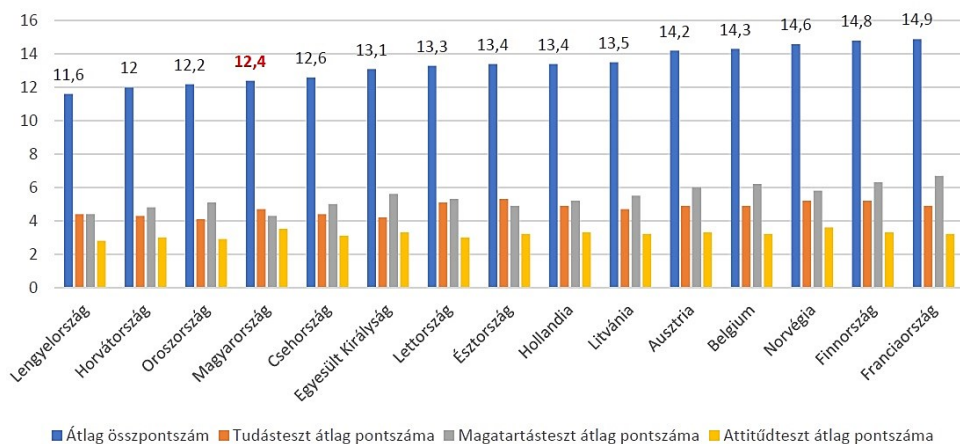
---

²¹ <https://europa.eu/learning-corner/learning-materials>

4. A pénzügyi kultúra fejlesztése a felnőttkorban

Ez a fejezet a felnőttek világáról szól. Itt a pénzügyi kultúra iránti igény már napi szinten jelentkezik, hiszen a szóban forgó egyedek döntő többsége rendelkezik rendszeres jövedelemmel, annak sorsáról dönt. Ebben a világban már nagyobb, sőt egészen nagy pénzek mozognak, s nem mindegy, hogy hogyan.

Pénzügyi kultúra az OECD szerint: tudás, magatartás, attitűd

Forrás: Saját szerkesztés OECD (2016): OECD/INFE International Survey of Adult Financial Literacy Competencies 26. táblázat, 80. o. alapján

Amíg az iskolában meg lehetett szervezni az egységes oktatást, lényegében azt, hogy senki se maradjon ki belőle, s nagyjából azonos szintű tudást kapjon, addigra itt már a továbbképzés esetleges, nagyban függ az egyéntől és környezete hatásaitól. Ugyanakkor az is szempont, hogy a ma fiataljainak többsége továbbtanul, azaz számukra lesz /van olyan fórum, ahol a pénzügyi ismeretek továbbfejlesztése rendszerezetten meg tud valósulni. Itt már lényeges differenciálódás van a fiatalabb és idősebb korosztályok között, mint ahogy a továbbtanulók és nem tanulók között is, azaz, ez már nem homogén állomány. Alapvetően két csoportra osztható: a továbbtanulókéra, akik iskolatípustól függően (főiskola, egyetem, OKJ-képzés, céges képzés stb.) találkoznak a szervezett pénzügyi oktatás valamilyen formájával, s azokra, akik ad hoc jelleggel jutnak további ismeretekhez (családtagok, ismerősök, banki biztosítási kapcsolat stb. révén. Végül marad egy nagyon szűk réteg, aki csak a pénzügyek alapjaival, vagy még azzal sem találkozik,

becsült arányuk bőven 10 % alatti, zömmel vidékiek a kifejezetten idősebb korosztályból, illetve a fiatalabb generációkból azok, akik valamilyen különleges ok folytán (szellemi lelki sérülés stb.) szinte vagy egyáltalán nem ismeri a pénz világát.

Mi a kiindulási gondolat? Van és lenne igény a pénzügyi kultúra fejlesztésére. A gyorsuló idő itt is megjelenik, s különösen a rendszermódosulás óta, a külföldi pénzügyi intézetek megjelenésével számos új termék, módozat született. Másik oldalról viszont nem tartott ezzel lépést a lakossági pénzügyi kultúra fejlődése, bár az utóbbi időben kétségtelenül sokat javult a helyzet. Hol tartunk most? Még mindig csak az elején. Magyarország az OECD nemzetközi felmérésében nem teljesített túl jól, hiszen a megszerezhető maximális 21 pontból csupán 12,4 pontot ért el, aminek következtében a rangsor alsó részén kapott helyet. Az összes kitöltő 30 országhoz képest Magyarország a 23. helyen áll, még az országok átlagpontszámát (13,2 pont) sem érte el. A probléma érzékeltetésére az egyik legjobb példája, hogy milyen keveset tesz félre a magyar megtakarításra, azon belül is majdani nyugdíjára, holott minden forrás arról ad tájékoztatást, hogy a mai fiatalabb generációk időskori járulékelátottsága nem lesz probléma mentes, nagyon is indokolt az előtakarékoság. Mégis, az érintett korosztályok mindössze 22%-a²² tesz félre (2017-es adat, becslése szerint 2019-re ez már meghaladja a 25 %-t, azaz negyedét, de így is borzasztóan kevés., s ami a folyamatos növekedés ellenére is nagyon kedvezőtlen arány.

4.1. Felsőoktatás

A szervezett képzés főiskolai –egyetemi részével nem foglalkozunk részletesebben, hiszen az érintettek átlag fölötti ismeretekhez jutnak, különösen a gazdasági szakoktatásban. Zömmel 3-5 éves képzések BSc és MSc szinten, természetesen egyetemtől és tanártól – no, és a diák érdeklődésétől - függően hullámzó színvonalon, de mindenképp magas szinten. Számos karunk, tanszékünk palettája mind választékban, mind mélységében eléri a nemzetközi szintet, nagyon nincs itt szegyenkezni való. Ugyanakkor a hatékony oktatás számos új elemét lehetne alkalmazni, ilyen mindenekelőtt a pénzügyi intézetek bevonása az oktatásba, hogy a diákok lássák és megismerjék a napi gyakorlatot, adott esetben az őket érintő speciális konstrukciókat is, amelyek nem, vagy csak alig szerepelnek a tananyagban. Néhány pénzügyi intézet

---

²² <https://penzugyi-tudakozo.hu/letoltesek/nyugdij-megtakaritas-korkep.pdf>

részéről, mindenekelőtt a jegybanktól már el is indultak ilyen kezdeményezések, az eltelt idő rövidege miatt még eredményekről nem tudunk beszámolni.

A **Miskolci Egyetem** 2017-ben bevezette a Pénzügyi kultúra tantárgyat, melyet bármely szakos hallgató szabadon felvehet. A stratégia hosszú távú céljai közt szerepel, hogy a pénzügyi ismeretek megszerzése kötelező keretek között legyen biztosított a magyar felsőoktatásban.

4.2. OKJ

Ugyancsak kormányzati kezdeményezésre és finanszírozással történnek az OKJ képzések, témákból különösen érdekesek a pénzügyi és számviteli képzések. Jelenleg – 2020 végéig – ezek a következők:

- Adótanácsadó tanfolyam (OKJ 55 344 01)
- Banki, befektetési termékértékesítő tanfolyam (OKJ 51 343 01)
- Bérügyintéző + társadalombiztosítási ügyintéző tanfolyam (OKJ 51 344 01 + 51 344 02)
- Bérügyintéző tanfolyam (OKJ 51 344 01)
- IFRS mérlegképes könyvelő tanfolyam (OKJ 55 344 05)
- Pénztárkezelő és valutapénztáros tanfolyam (OKJ 51 343 03)
- Pénzügyi projektmenedzser-asszisztens (OKJ 51 344 06)
- Pénzügyi ügyintéző tanfolyam (OKJ 51 344 04)
- Pénzügyi-számviteli ügyintéző tanfolyam (OKJ 54 344 01)
- Társadalombiztosítási ügyintéző tanfolyam (OKJ 51 344 02)
- Vállalkozási mérlegképes könyvelő tanfolyam (OKJ 55 344 07)

2020 után ez átalakul. Úgy tűnik, az OKJ-s képzés nem egyszerűen megszűnik – mint ahogy az a köztudatban elterjedt –, hanem, bár nevében megmarad, kettéválk alapszakmákra, illetve szakmai képesítésekre. Előbbiket röviden úgy jellemezhetnénk, hogy iskolarendszerű képzések, míg utóbbiak iskolarendszeren kívüliek. Az alap szakmai képesítéseket ötéves technikumban, hároméves szakképző iskolában, illetve iskolarendszerű felnőttoktatásban másfél-három év alatt lehet megszerezni. Az alapszakmák között a számviteli, pénzügyi területen működők számára – közgazdasági-ügyviteli szakmacsoport – kettő olyan lesz, amelyhez szükséges tudás kizárólag ötéves technikumban sajátítható el, ezek a pénzügyi-számviteli ügyintéző és a vállalkozási-ügyviteli ügyintéző. Az iskolarendszerű képzést követően a végzettek továbbtanulhatnak majd, akár szakirányú felsőoktatásban, akár felnőttképzésben.

4.3. Online és e-learning

További elmélyedést jelenthet a pénzügyi kultúrában az online képzés, az e-learning. Számos program közül lehet választani, innen már pusztán érdeklődés kérdése, hogy milyen területe(ke)t választ a jelölt. Azt is megkockáztatjuk, hogy ez lesz a jövő útja, különösen az élethosszig tartó tanulás különböző szakaszaiban. A választék egyre nő, s nyelvtudásbirtokában a legkorszerűbb anyagokhoz is hozzá lehet jutni néhány kattintással, mind több közülük már nem is fizetős.

Az **MNB** pénzügyi fogyasztóvédelmi és pénzügyi stabilitási felelősséghez kapcsolódó tevékenysége és eredményei közül érdemes kiemelni, hogy a **Pénzügyi Fogyasztóvédelmi Központja** alakította ki a **Pénzügyi Navigátor eszköztárát**, amely alapvetően négy nagy tartalmi egységből épül fel: fogyasztóvédelmi weboldal cikkei, ismeretterjesztő füzet sorozat, filmek, valamint termékválasztó alkalmazások:

- a **fogyasztóvédelmi weboldalon** (<https://www.mnb.hu/fogyasztovedelem>) jelenleg több mint 320 cikk található, amelyek közérthető formában, áttekinthető struktúrában nyújtanak pénzügyi tájékoztatást a látogatóknak;
- az **ismeretterjesztő füzet sorozat** (Pénzügyi Navigátor Füzetek) célja, hogy alapvető pénzügyi kérdésekben adjanak iránymutatást a fogyasztók számára. Egy-egy fontosabb pénzügyi téma külön füzetben kerül feldolgozásra digitális, illetve nyomtatott formában. A 40 részes Pénzügyi Navigátor füzet sorozat elérhető a fogyasztók számára a bankok, takarékszövetkezetek fiókjaiban, a biztosítók és az együttműködő Kormányablakok ügyfélszolgálati irodáiban, valamint az együttműködő civil szervezeteknél, illetve digitális formában a fogyasztóvédelmi honlapon;
- a 60 mp-es **társadalmi célú reklámok és oktatófilmek** célja a fogyasztók pénzügyi tudatossági szintjének növelése, a laikusok pénzügyi tájékozottságának és ismereteinek bővítése a felelős pénzügyi döntések meghozatala érdekében rövid, egy-egy kiemelt üzenet átadásával;
- az **on-line termék-összehasonlító és kereső alkalmazások**, a Pénzügyi Navigátor Termékválasztók és kalkulátorok használatával a fogyasztók széleskörű piaci kínálat alapján tájékozódhatnak, tuda-

tosan készülhetnek fel pénzügyi döntéseikre, racionalizálhatják, optimalizálhatják költségeiket, és körültekintő döntéseket tudnak hozni. Az alkalmazások száma folyamatosan bővül a weboldalon.

Az MNB által működtetett **Pénzügyi Tanácsadó Irodahálózat** irodái heti háromszor, továbbá az adott megyén belül, havonta legalább két alkalommal az általuk választott további településeken is megjelennek (kihelyezett ügyfélszolgálat). Kibővített ügyfélszolgálati tevékenységgel így jelenleg 11 megyeszékhelyen, Békéscsabán, Debrecenben, Egerben, Győrött, Miskolcon, Nyíregyházán, Pécsen, Szegeden, Szolnokon, Tatabányán és Zalaegerszegen, valamint kihelyezett tanácsadással Berettyóújfalun, Hevesen, Hódmezővásárhelyen, Kazincbarcikán, Mosonmagyaróváron, Nagykanizsán, Nyírbátorban, Szarvason és Szentlőrincen fogadják a fogyasztókat. Cél, hogy az összetett problémákat is kezelni képes ingyenes pénzügyi tanácsadói szolgáltatás az ország valamennyi megyeszékhelyén – Budapest kivételével, ahol az MNB működtet ügyfélszolgálatot – elérhetővé váljon.

A **Pénziránytű Alapítvány** 2008 szeptemberében a Magyar Nemzeti Bank kezdeményezésére azzal a céllal jött létre, hogy állami intézményekkel, civil szervezetekkel és piaci szereplőkkel együttműködve pénzügyi tudatosságot fejlesztő programokat dolgozzon ki és valósítsa meg. Az alapítók: a Diákhitel Központ, a Magyar Bankszövetség és a Magyar Nemzeti Bank. Az alapítvány non-profit közhasznú szervezet, jó hírnévvel és szakértelemmel rendelkező szakmai intézményekkel a háttérben – állítja magáról. Tevékenységei közé tartozik:

- **tartalom és akkreditált tananyagfejlesztés:** Iránytű a pénzügyekhez (40 ezer példány), Küldetések a pénz világában (60 ezer példány);
- **akkreditált, ingyenes tanár-továbbképzési programok:** 2015 óta középiskolai tanárok, míg 2016 óta általános iskolai tanárok számára is szerveznek hivatalos akkreditációval rendelkező, 30 órás, kreditpontot adó pénzügyi-gazdasági képzések; eddig már több mint 1 000 pedagógus vett részt ezeken a képzéseken;
- **a pénzügyi-gazdasági nevelésben aktív iskolák hálózatának kialakítása, működtetése:** Pénziránytű iskolahálózat, BankVelem program, PontBank

A **Magyar Államkincstár** a pénzügyi ismeretek terjesztését és a pénzügyi tudatosság elősegítését kiemelt feladatnak tekinti. Ennek érdekében a **Modern Kincstár** koncepció keretében számos eszköz került kidolgozásra és bevezetésre a Kincstár által: tájékoztató a modern elektronikus pénzforgalmi csatornák (például TeleKincstár, WebKincstár és MobilKincstár) használatáról; havi és eseti szinten publikált Befektetési Hírlevél; öngondoskodás; konferenciák (Öngondoskodási konferencia), rendezvények (Baba-Expo kiállítás); a 6-18 éves korosztály számára kreatív alkotópályázatok (Mesterecset Pályázat); JátékKincstár (amely a MobilKincstár okostelefonon futó információ és értékpapír forgalmazási alkalmazás).

Az **Állami Számvevőszék** társadalmi felelősségvállalását az Országgyűlés is megerősítette azzal, hogy 41/2014. (XI. 13.) határozatában is elismeri és támogatja az Állami Számvevőszék társadalmi szerepvállalását a pénzügyi kultúra fejlesztésében. Az Állami Számvevőszék aktív kezdeményezőként, ellenőrzési tapasztalatait felhasználva, erős szakmai-tudományos háttérével egyfajta katalizátor-szerepet kíván betölteni a folyamatban. Az ÁSZ pénzügyi tudatosságot célzó eddigi tevékenységei:

- a pénzügyi kultúra kutatás: 2013 - kutatási jelentés a felsőoktatásban tanuló fiatalok pénzügyi kultúrájáról; 2015 - ÁSZ felmérés a hazai pénzügyi kultúra kezdeményezésekről;
- a középiskolások pénzügyi kultúrájának fejlesztése: a felmérését az Econventio Egyesülettel együttműködési kereteken belül minden évben elvégzi;
- a felnőtt lakosság pénzügyi kultúrájának fejlesztése: ennek érdekében az ÁSZ együttműködik az NMI Nemzeti Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft-vel;
- Pénzügyi kultúra projekt 2016: pénzügyi ismeretek feltérképezése, e-learning oktatási anyagok fejlesztése és online elérhetőségek biztosítása, 30 órás pénzügyi-közpénzügyi felnőttképzési program, ismeretterjesztő, szakmai rendezvények, nyári pénzügyi tábor középiskolásoknak, évertékelő konferencia, Pénzügyi-közpénzügyi klub fiatal felnőttek számára.

Az állami és a civil szereplők mellett számos **üzleti szereplő** (bankok, biztosítók, pénzügyi szolgáltatók) foglalkozik a pénzügyi kultúra fejlesztésével. Ezek jellemzően az adott intézmény társadalmi felelősségvállalási tevékenységéhez kapcsolódnak, és időben változó intenzitásúak. A Magyar Biztosítók Szövetsége (MABISZ) középiskolások számára készített biztosítási oktatási anyagot. Az ÁSZ felmérése szerint e programok többségükben

korlátozott elérést és eredményességet biztosítanak, és bizonytalan a hosszabb távú működtetésük. Az ÁSZ megállapítása szerint ez alól kivételt jelent az OTP Fáy András Alapítvány – OK Központja.

Végül, de nem utolsó sorban: a legtöbb felnőtt, ha már kikerül az iskolapadból, nem szívesen vesz részt szervezett továbbképzésben, még akkor sem, ha többségük tudja, hogy az élethosszig tartó tanulás a jövő útja. Nos, az ő részükre ott vannak a különféle pénzügyi broszúrák, az egyes üzletek megköltésénél a banki-biztosítási szakemberek, tudnak nézelődni az interneten stb. Ahogy a mobilozás is, ez is elsajátítható autodidakta úton, s állandóan fejleszthető is, hiszen a választék, a konstrukciók száma egyre nő. Az élet hozza, hogy mind jobban lesz igény a pénzügyi kultúra mélyebb megismerésére.

5. Nemzetközi összehasonlítás

Általánosságban igaz, hogy a nemzet gazdagodása együtt jár a pénzügyi ismeretek terjedésével. Minél előbb lépett egy ország a vezető gazdasági hatalmak közé, annál hamarabb jelent meg az általános pénzügyi kultúra iránti igény, s sajátította el annak alapjait a tömegek milliója. Nem a hatalom, a gazdagság a kulcsszó: lásd pl. napjaink Oroszországát, amely ugyan a világ nagyhatalmainak egyike, a nép pénzügyi ismerete szerény, hiszen minek is lenne a tudás, ha nincs mit tárolni vagy épp befektetni?

5.1. Pénzügyi tudás

A modern pénzügyi ismeretek széleskörű terjedése együtt járt a polgárosodás kialakulásával. Szerencsésebb nemzetek esetén ez már a gyarmatosítás korában létrejön, kevéssé magországok (Nyugat-Európa) esetén, így Magyarországon is csak a 19. században kezdődik, távolabbi kontinenseken pedig – Észak-Amerikát leszámítva – csak a 20. században. Mikor már a németalföldi vagy angol polgár érti, mit jelent befektetése mondjuk a Kelet – Indiai Társaságban, Magyarországon még a görög származású Sina²³ bankárt se érzi magával egyenrangúnak a magyar arisztokrácia, jóllehet az uralkodótól főnemesi rangot is kapott, s talán egymaga többet tett a magyar gazdaság fellendüléséért, mint a kékvérűek összesen.

Az összehasonlításnál tehát nagyon is fontos a történelmi-gazdasági háttér, ami nagyon is jól tükröződik az alábbi ábrán. Kelet-Közép-Európa vonatkozásában az élenjárókhöz tartozunk, de teljes európai összehasonlításban igenis, van mit behoznunk. Különösen, hogy a volt Szovjetunió néhány országa (balti államok) mennyivel előttünk, jár, jóllehet a II. világháború utáni első 4 évtizedben ott se nagyon volt gazdasági kibontakozás (volt viszont történelmi háttér: a 13-17. században Észak-Európa akkori nagyon gazdag EGK-ja, a Hanza városok szövetsége bizony idáig kinyúlt).

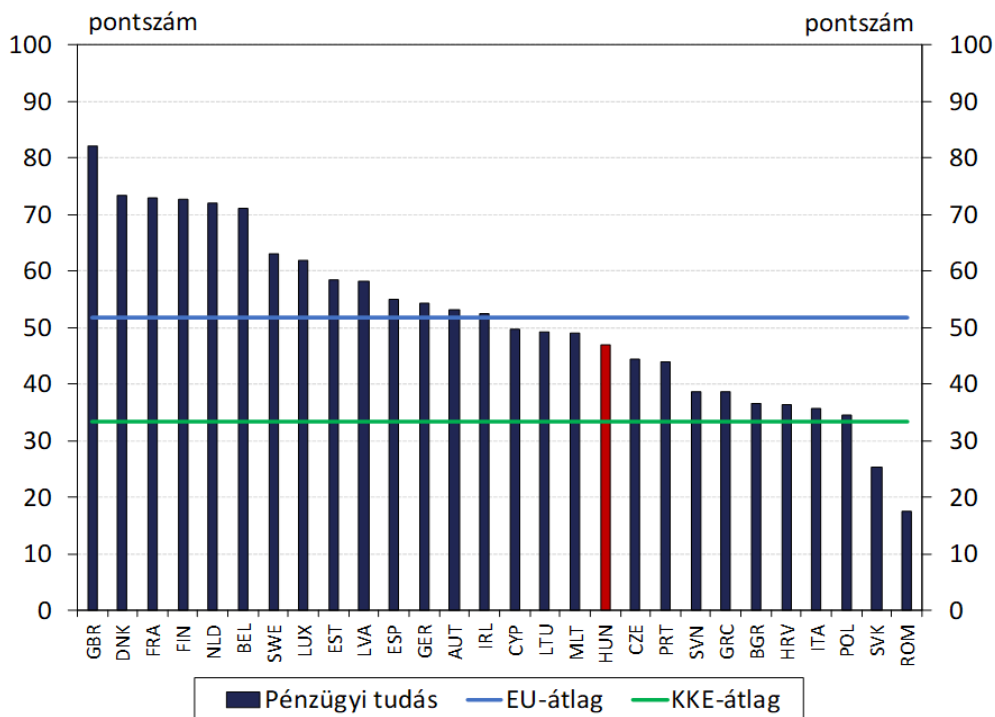
Az MNB bankrendszeri versenyképességi indexének pénzügyi tudást mérő alindexe alapján Magyarország 2017-ben is csak az európai középme-

---

²³ báró Sina György (1783 – 1856) első generációs gazdag, bankár, nagybirtokos, filantróp és mecénás. Az Osztrák Nemzeti Bank igazgatója, Görögország bécsi főkonzulja, az Athéni Nemzeti Observatórium megalapítója, az Akadémia támogatója és a Lánchíd, alagút stb. építésének legfontosabb finanszírozója, számos esetben kezdeményezője is volt. A Monarchia főrendjei még a gyermekeit se fogadják be.

zönyben található, elmaradva az EU-átlagtól, ami sokszor átgondolatlan hitelfelvételi, illetve befektetési döntésekhez vezethet.²⁴ A lakossági devizahitelezés például nemcsak a rossz banki termékekre példa, hanem arra is, hogy a keresleti oldal elszakadt a realitástól. A magyar lakosság pénzügyi tudása bár régiós szinten a jobbak közé tartozik, így is némiképp elmarad az európai átlagtól. Ennek javítása kiemelten fontos a bankrendszeri és a reálgazdasági versenyképesség szempontjából is.²⁵

Pénzügyi tudás alapján képzett európai rangsor

Forrás: Banai Ádám és Kolozsi Pál Péter (2018): Fenntartható hitelpiac, fenntartható fejlődés, Köz-gazdaság és Növekedés.hu (2018): Így állnak a magyarok a pénzügyi ismeretek terén. 2018. augusztus 27.

²⁴ Banai Ádám és Kolozsi Pál Péter (2018): Fenntartható hitelpiac, fenntartható fejlődés, Köz-gazdaság

Asztalos Péter, Horváth Gábor, Krakovský Štefan, Tóth Tamás (2017): Ellentétek feloldása a bankrendszerek versenyképességének mérésében – az MNB bankrendszeri versenyképességi indexe, Hitelintézeti Szemle 16. évfolyam 3. szám, 2017. szeptember

²⁵ Növekedés.hu (2018): Így állnak a magyarok a pénzügyi ismeretek terén. 2018. augusztus 27.

5.2.Megtakarítások

A 2008-2009-es válság után a lakossági reáljövedelmek 2013 óta emelkednek Magyarországon, ezzel együtt a megtakarítások növekedési üteme nem lassul idén sem, és a megtakarítási ráta stabilan 6-7% körül alakul a rendelkezésre álló jövedelemhez képest. A kelet-közép-európai régióban a magyarokban a legnagyobb a biztonságra való törekvés, mi tartjuk a legnagyobb arányban "nagyon fontosnak" az Erste Group felmérései²⁶ szerint, hogy legyen megtakarításunk. A magyar lakosság átlagos megtakarításának a növekedése lelassult, míg 2016-ban nálunk növekedtek a legnagyobb mértékben, 8%-kal nőttek tavaly a havi megtakarítások, 2017 eddig mért részében ez 2%-ra csökkent. Szlovákia, Csehország nagyon elhúzott tőlünk, és nagy felzárkózás látható Horvátországban. A magyarok ma a legkevésbé elégedettek a meglévő megtakarításaik összegével, ez nem mindig volt így (a válság utáni években a régiós középmezőnyben voltunk). További sajátosság, hogy az alacsony kamatkörnyezet hatására nálunk változott a legkevésbé a magyarok befektetési hajlandósága, és a magyarok egyelőre kevésbé aktívak a megtakarításaik átrendezésében.

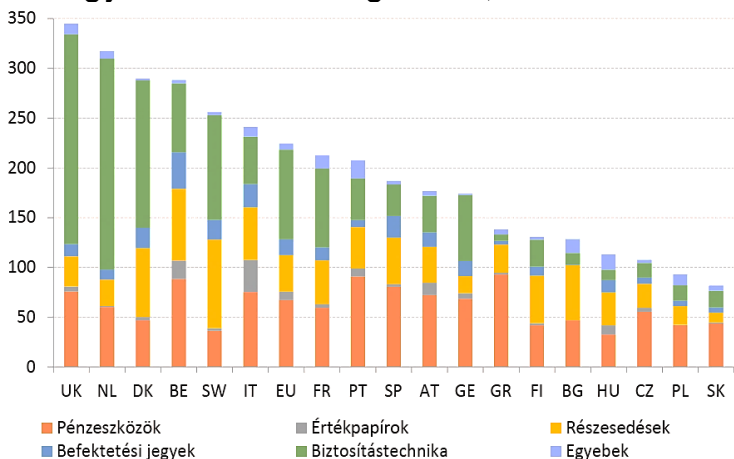
A felmérésekből az is kiderült, hogy nagyon polarizált a magyar lakosság a kockázatvállalás/kockázatkerülés szempontjából, vagyis nagyon kicsi ugyanis a moderált kockázatvállalók, vegyes attitűdűek aránya. A korábbi évekhez hasonlóan a balkáni országokhoz hasonló, vagyis alacsony a magukat gazdaságilag jól informálnak tartók aránya Magyarországon. A családi költségvetés vezetésének aránya nálunk a legalacsonyabb, a magyarok 76%-a soha nem készít családi költségvetést. Ezzel függ össze az is, hogy nálunk értékeli a lakosság a legkevésbé a bankok családi költségvetéssel kapcsolatos szolgáltatásait. Érdekes módon a Balkánon magas az arány. Minden szegmensben kitörési lehetőséget jelent a digitális öngondoskodási és megtakarítási profil erősítése, ezzel kapcsolatos affinitásunk nem olyan rossz: a középmezőnyben vagyunk, és gyorsan fejlődik. Nálunk 37% használ online vagy mobilbankot, Csehországban ez 70%, Szlovákiában 61%, Horvátországban 41%, Románia és Szerbia viszont elmarad tőlünk. azért van még mit fejlődni. További magyar sajátosságok, amiben eltérünk az unió átlagától:

---

²⁶ <https://penzugyi-tudakozo.hu/letoltesek/nyugdij-megtakaritas-korkep.pdf>

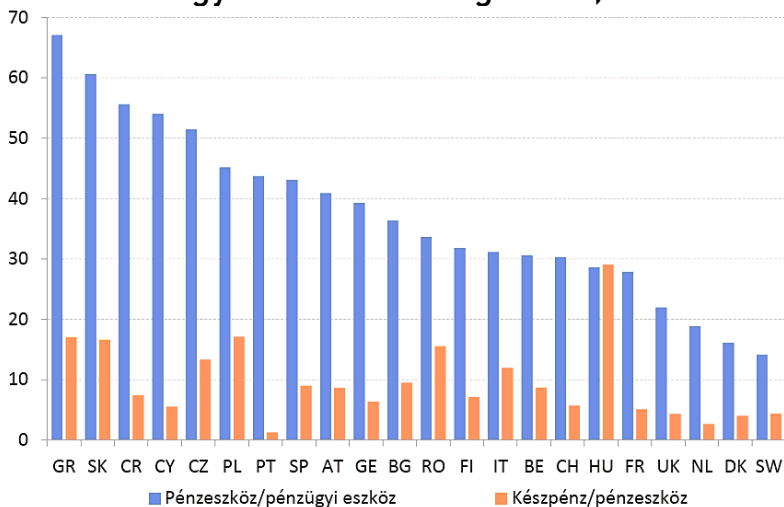
A háztartási szektor bruttó pénzügyi vagyonának összetevői egyes uniós országokban, a GDP %-ában

Forrás: MNB (2017): A háztartási szektor pénzügyi megtakarításai mikro- és makrostatisztikai adatok alapján. 12. o. Saját becslés Eurostat adatok alapján.

Egyedülálló viszont az Európai Unióban a készpénztartás magas aránya a pénzeszközök között.²⁷

A pénzeszközök és a készpénz aránya a pénzeszközökön belül egyes uniós országokban, %-ban

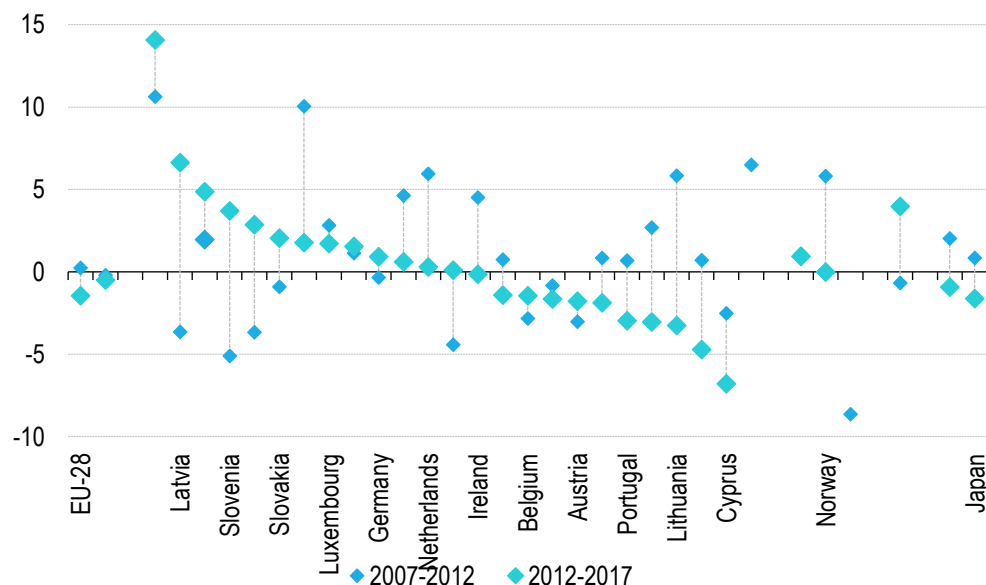

Forrás: MNB (2017): A háztartási szektor pénzügyi megtakarításai mikro- és makrostatisztikai adatok alapján. 13. o. Saját becslés Eurostat adatok alapján.

²⁷ <https://www.mnb.hu/letoltes/haztartasok-hun-0531.pdf>

Az EU-28 háztartásainak **megtakarítási rátája** 2017-ben 9,6% volt, míg az euróövezetben 2,2 százalékponttal magasabb, 11,8% -os volt. Az EU-28 háztartásai átlagosan megtakarították a háztartásban rendelkezésre álló bruttó jövedelem nagyobb részét, mint Japánban (9,0%; 2016-os adatok), de kevesebbet, mint az Egyesült Államokban (10,5%; 2016-os adatok); vegye figyelembe azonban, hogy a Japánra és az Egyesült Államokra vonatkozó adatokat nem korrigálják a háztartások nyugdíjalapokban lévő nettó tőkéjében bekövetkező változásokkal. 2017-ben az EU-tagállamok közül a legmagasabb bruttó megtakarítási arányt (Görögország, Horvátország, Málta és Románia esetében nem állnak rendelkezésre adatok) Luxemburgban (22,0%), majd Svédországban (17,6%) és Németországban (17,3%) követték. 12 tagállamban 10,0% alatti megtakarítási rátákat regisztráltak, köztük Litvániában (-1,5%) és Cipruson (-3,1%) negatív mutatókkal; ez azt sugallja, hogy e két gazdaságban a negatív rátájú háztartások többet költenek, mint a háztartások rendelkezésre álló bruttó jövedelme (más szóval, vagy az előző időszakokban felhalmozott megtakarításaikat használták fel, vagy pedig kölcsönként kölcsönt finanszíroztak).

A háztartások bruttó megtakarítási rátájának változásai 2007-2012 és 2012-2017 között

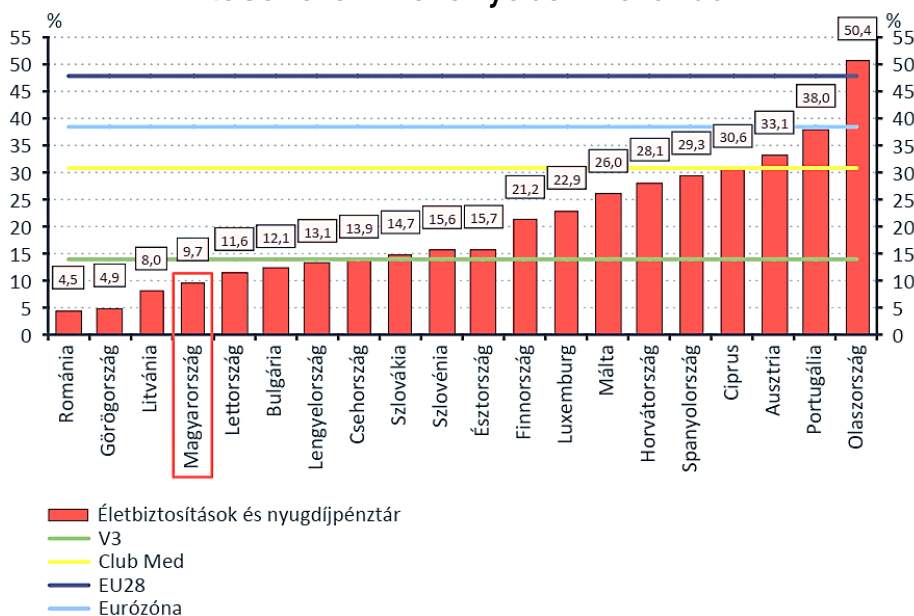

Forrás: Eurostat (2020): Households - statistics on disposable income, saving and investment. Changes in gross household saving rate, 2007-2012 and 2012-2017 (percentage points, based on ratio of gross saving to gross disposable income) Eurostat (nasa_10_ki) and (nasa_10_nf_tr)

A hosszú távú magyar adatok nézve azt látjuk, hogy 2000-ben a magyar háztartások éves jövedelmüknek a 10,77 százalékát tudták félrerakni, ami egy év múlva már 11,27 százalékon állt. Ezzel el is értük a csúcst, amit azóta sem sikerült elérni, sőt, 2003-ban például 6,86 százalékon állt a mutató. A válság előtt, 2005-2006-ban ismét sikerült 10 százalék fölé kapaszkodni, ám 2009 óta hazánk beragadt a 9 és 10 százalék közötti tartományba. Ebből csak két év volt kivétel: 2012 a maga 8,24 százalékával és 2014, amikor 10,89 százalékos megtakarítási arányt mért az Eurostat.²⁸

Ha kizárólag csak az egyes országok háztartásainak életbiztosítási és nyugdíjpénztárimegtakarításait hasonlítjuk össze, akkor Magyarország a 4. legkisebb GDP arányos állománnyal rendelkezik. A hazai érték 9,7 százalék, míg a többi visegrádi országban ugyanez 13,9 százalék. Ennél nagyobb eltérés azonosítható Hollandiával és az Egyesült Királysággal, ahol ezen megtakarítások mértéke a saját GDP-jük több mint 180 százalékát is kiteszik.²⁹

A háztartások életbiztosítási és nyugdíjpénztári megtakarításai a GDP arányában 2015-ben

Forrás: MNB (2018): A biztosítási szektor 10 éves jövőképe 7 pontban. Öngondoskodási kitekintéssel

²⁸ Dzindzisz Sztefan (2018): Mennyire gazdag az átlag magyar? Meghökkenítő új adatok láttak napvilágot. Napi.hu 2018. szeptember 2.

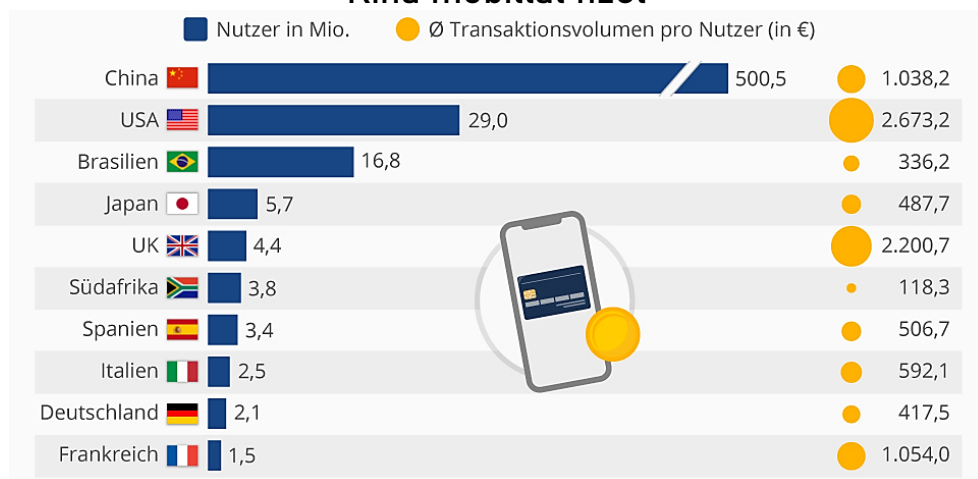
²⁹ MNB (2018): A biztosítási szektor 10 éves jövőképe 7 pontban. Öngondoskodási kitekintéssel

Az ábráról egyébként az EU vezető országait le is hagyták az igazságos összehasonlítás jegyében, tehát szó sincs arról, hogy Németországhoz hasonlítsunk a saját teljesítményünket. Az a realitás, hogy Bulgária, Szlovákia és Horvátország is megelőz minket, és a szomszédaink közül csak Romániát sikerült le hagyni.³⁰

5.3. FinTech

Napjaink pénzügyi kultúrájának erősödése egybeesik az **okostelefonok** terjedésével. A technika tömegeknek rendelkezésére áll, megfizethető, s különösen a fiatalabb korosztályokban (X, Y, Z és alfa) szinte mindenkinek van smartphone-ja, számos felmérés szerint egybehangzóan az arány eléri a 95 %-ot. A pénzügyi műveletek mind többje végezhető ezzel – így indult a 21. század. A folyamatra a gazdaság szereplői is ráerősítenek, elsősorban a bankok, amelyek mind több és több szolgáltatással jelennek meg a mobilokon, de ma már a kisméretű üzletek jó része se idegenkedik a bankkártya elfogadásától. Ha a világ egészét nézzük, már nem ilyen kedvező a helyzet. Európa lemaradása igencsak nagy – ez a nemzetközi összehasonlítás egy sajnálatos következtetése. Az alábbi ábra nagyon jól mutatja, hogy az okostelefon pénzügyi használata a világ egyes országaiban mennyire elterjedt. Az első ötben még a legfejlettebb nyugat-európai országok sincsenek benne. Olyan verseny ez, ahol hatalmas a tempó, s bizony, aki lemarad, az számos más területen is megérzi ezt.

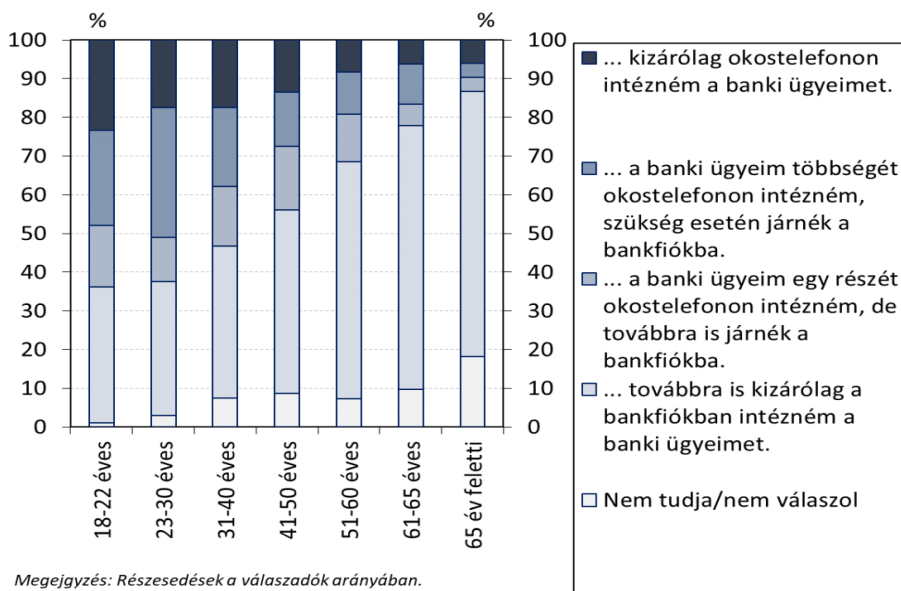
Kína mobillal fizet

³⁰ Richter Ádám (2018): A Nemzeti Bank szerint lenne miből félretennünk nyugdíjra. Nyugdíjbiztositas.com 2018. február 21.

A pénzügyi digitalizáció sürgetővé teszi a tudatosság javítását. A hazai 30 alatt korosztály fele már egyértelműen az online ügyintéztést preferálja, ami bár jelentősen növeli a pénzügyi közvetítők hatékonyságát, ügyfél oldalról még nagyobb tudatosságot igényel. Versenyképességi szempontból így a pénzügyi tudatosság fejlesztése kulcskérdés.³¹

Fogyasztói nyitottság az e-bankolás irányába Ha minden banki szolgáltatás elérhető lenne okostelefonon...

Forrás: Banai Ádám és Kolozsi Pál Péter (2018): Fenntartható hitelpiac, fenntartható fejlődés, Köz-gazdaság és Növekedés.hu (2018): Így állnak a magyarok a pénzügyi ismeretek terén. 2018. augusztus 27.

³¹ Növekedés.hu (2018): Így állnak a magyarok a pénzügyi ismeretek terén. 2018. augusztus 27.

6. Nemzetközi jogyakorlatok

Az **OECD 2016-os Financial Education in Europe - Trends and Recent Developments** című kiadványa áttekintést nyújt az európai pénzügyi oktatás legutóbbi tendenciáiról és fejleményeiről, és szakpolitikai és gyakorlati javaslatokat kínál az európai döntéshozók és más érdekelt felek számára. A jelentés számos olyan tényezőt és tendenciát emel ki, amelyek ösztönzik a pénzügyi oktatási politikák fejlődését Európában. Ide tartoznak a népesség elöregedése és az azt követő nyugdíjreformok, a növekvő adósságteher és a háztartásoknak a túlzott eladósodásokkal szembeni kiszolgáltatottsága, a pénzügyi piac növekvő összetettsége és a pénzügyi kirekesztettség változó szintje.

- A jelentésben szereplő 48 európai ország több mint egyharmada dolgoz ki, hajt végre vagy vizsgálja felül nemzeti stratégiáját. A legtöbb nemzeti stratégia célja polgárok pénzügyi ismeretek fejlesztése, valamint a nyugdíjreformok támogatása, a pénzügyi fogyasztóvédelmi politikák kiegészítése és a pénzügyi integráció javítása.
- Az európai országok számos csatornát használnak (webhelyek, online eszközök, információs kampányok, pénzügyi ismereti napok/hetek, múzeumok stb.), hogy információkat szolgáltatassanak olyan pénzügyi kérdésekről, amelyekkel a fogyasztók a különböző helyzetekben szembesülhetnek. Különös tekintettel azokra az emberekre, akik még nem tartoznak teljes mértékben a formális pénzügyi piacokba, vagy akik újak a piacon, mert fiatalok vagy bevándorlók.
- Ezen felül számos pénzügyi oktatási kezdeményezés a felnőtt közönséget és a kiszolgáltatott csoportokat célozza meg. Ezek a kezdeményezések olyan pillanatokban érik el az embereket, amikor pénzügyi információkra, ismeretekre és készségekre van szükségük bizonyos kérdésekben, például a munkavállalók nyugdíjazási tervezési készségeire, a túlzott eladósodottság (vagy ilyen kockázatnak kitett) adósságkezelési készségekre, alacsony jövedelmű emberek, akik hozzáférnek a mikrofinanszírozáshoz, vagy nagyobb pénzügyi tudatosság az újonnan érkező migránsok számára.
- Végül: a pénzügyi oktatás terén tett nemzeti erőfeszítések nagy részét a gyermekeknek és a fiataloknak szentelték, amelyeknek köszönhetően képesek szembenézni az azonnal és a közeljövőben várható pénzügyi kérdésekkel.

6.1. Oktatás

Számos európai ország dolgozott ki a pénzügyi oktatásra nemzeti stratégiát. Az OECD jelentésben szereplő 48 európai országból 25-ben található a nemzeti stratégia kidolgozása, végrehajtása vagy felülvizsgálata. Öt ország - Cseh Köztársaság, Hollandia, Szlovák Köztársaság, Spanyolország és az Egyesült Királyság - felülvizsgálta vagy felülvizsgálja nemzeti stratégiáját; tizenkettő végrehajtja az elsőt; négyükben még kidolgozás alatt áll az első nemzeti stratégia. Néhány ország - például Németország és Svájc - még nem dolgozott ki nemzeti stratégiát, elsősorban szövetségi felépítésük miatt, míg mások, például Finnország nem rendelkeznek nemzeti stratégiával, hanem magas szintű bizottságokat hoztak létre, amelynek célja a lakosság pénzügyi műveltségének javítása.

A pénzügyi oktatás nemzeti stratégiái Európában

A pénzügyi oktatás nemzeti stratégiájának (NS) státusza	Szám	Országok
Az NS felülvizsgálat alatt áll, vagy egy második NS végrehajtásra kerül	5	Cseh Köztársaság, Hollandia, Szlovák Köztársaság, Spanyolország és az Egyesült Királyság
Az (első) NS végrehajtása folyamatban van	12	Örményország, Belgium, Horvátország, Dánia, Észtország, Írország, Lettország, Portugália, Orosz Föderáció, Szlovénia, Svédország és Törökország
Az NS aktív tervezése folyamatban van	4	Franciaország, Lengyelország, Románia, Szerbia
NS-t terveznek	4	Ausztria, Olaszország, Macedónia, Ukrajna

Forrás: OECD (2016) Financial Education in Europe - Trends and Recent Developments

6.2. Nemzeti pénzügyi oktatási programok

Az Európai Unió Gazdasági és Szociális Bizottsága készítette el a **Financial Education for all - Financial education strategies and best practices within the European Union** című kiadványt. Ez a pénzügyi oktatással kapcsolatos bevált gyakorlatokat, a rendkívül sokszínű programokat és projekteket sorolja fel, amelyeket a szereplők széles köre hajt végre – mind társadalmi, oktatási, pénzügyi stb. – mind a magánszektorból, mind az állami

testületekből. Cél, hogy referenciapontként szolgáljanak számukra. Az egyes programelemek nagyon változatosak:

- tanulmányok és elemzések készítése;
- tananyagok készítése pénzügyi oktatás tanításához;
- stratégiai fórumok szervezése a pénzügyi oktatás jövőjének megvitatására és a program gyakorlati megvalósításához szükséges eszközök megteremtésére intézkedések;
- oktatás, továbbképzés, nyilvános előadások, szabadegyetemek,
- tréningek, szemináriumok, workshopok;
- versenyek, kvízek, vetélkedők, díjak, pályázatok;
- szimulátorok, játékok, kalkulátorok;
- látogatóközpontok, múzeumok, közösségi terek;
- tanácsadó és információs szolgálatok;
- rendezvények, kampányok, kiállítások, fórumok;
- honlapok működtetése;
- speciális programok a vállalkozók és a munkáltatók gazdasági és üzletvezetési témájú képzésére;
- szakértők bevonása: tanárok, közgazdászok, gazdasági szakemberek, jogászok, pszichológusok, szociológusok, vállalkozók.

Pénzügyi oktatási programok

Ország	Kezdeményező, támogató	Célcsoport	A program céljai	Eredmények	Példa és adaptálható lehetőség
Ausztria	Österreichische Nationalbank (ÖNB) köz- és magánszervezetekkel együttműködve	A lakosság, a diákok, a tanárok	A program alapvető céljai a következők: 1) hozzájárul a pénzügyi oktatás javításához; 2) terjessze az alapvető gazdasági ismereteket; 3) javítsa a háztartások ismereteit az eladósodás hatásáról; 4) kommunikálni és elősegíteni a központi bankok megértését; 5) hozzon létre egy platformot az ország pénzügyi oktatási tevékenységeinek összehangolására.	A végrehajtott programok sokfélesége és a megcélzott lakosság nagy része eredményeként azokat széles körben terjesztették. Interaktív applikációk: Inflation Cockpit, Finance Cockpit Euro Bus GEWINN InfoDay	A pénzügyi oktatás innovatív formájának megfelelő pénzügyi vezetői engedélyt vezettek be Felső-Ausztria szövetségi régiójában a pénzügyi kirekesztés megelőzésére irányuló erőfeszítések részeként. A projekt a közigazgatási szervek és a fogyasztóvédelmi szervezetek közötti együttműködés példája, amelyet a Schuldnerhilfe Oberösterreich hajt végre az Arbeiterkammer (Munkügyi Kamara) együttműködésével.
Egyesült Királyság	A Pénzügyi Tanácsadó Szolgálat, korábban a Fogyasztói Pénzügyi Oktatási Testület (CFEB), független testület, amely kulcsszerepet játszik a pénzügyi termékekkel kapcsos	A lakosság, különösen a fiatalok.	A Pénzügyi Tanácsadási szolgáltatás segít az embereknek pénzügyük kezelésében. Más szervezetekkel együttműködve, hogy segítsék az embereket a lehető legjobban kihasználni pénzügyüket. Ez egy független szolgálat, amelyet a kormány hoz létre.	A felnőtt pénzügyi képességének stratégiájának célja a pénzügyi képesség javítása az Egyesült Királyságban. Fókuszában az emberek pénzügyi készségeinek és tudásának fejlesztése, valamint hozzáállásuk és motivációjuk fejlesztése áll.	A kormány gazdasági és formális támogatása a különféle kezdeményezések számára, a pénzügyi oktatás bevezetése a tantervekbe, amint azt az európai hatóságok tanácsolják minden ország számára. Azáltal, hogy kötelezővé teszi a pénzügyi oktatást az iskolákban, a pénzügyi ismeretek

Ország	Kezdeményező, támogató	Célcsoport	A program céljai	Eredmények	Példa és adaptálható lehetőség
	latos fogyasztói tanácsadás koordinálásában az Egyesült Királyságban, a Parlament felügyelete alatt			Make Money Make Sense weboldal Divorce calculator Now Let's Talk Money Campaign Financial Literacy Resource Centre	elsajátításának megfelelő jelentőséget tulajdonítanak, és a nyilvánosság segíti a napi pénzügyek gondos és biztonságos kezelését.
Franciaország	Gazdasági, Ipari és Foglalkoztatási Minisztérium, köz- és magánszervekkel együttműködve	A fiatalok, valamint a vállalkozók, a nyugdíjasok és más társadalmi szereplők.	Annak biztosítása, hogy a fogyasztók megismerjék és megértsék a pénzügyi világot. A „Les clés de la banque” („A bank kulcsa”) egy szolgáltatás, amelyet a Francia Bankszövetség a nyilvánosság számára elérhetővé tett, és amelynek célja információ és tanácsadás nyújtása a banki mechanizmusok megértéséről és azok lehető legjobb felhasználásáról.	2015-ben a pénzügyi és oktatási program önmagában 2670 tevékenységet hajtott végre és 38 558 embert képzett. 7 445 órát töltött, és 873 partnerrel volt kapcsolat. 2009 Institute for Public Financial Education (IEFP) kiadványok «Finances personnelles pour les nuls» («Magánpénzügek kezdők számára ») «Finance pour tous» «Finances et Pédagogie»	Példaként szolgálhatnak a programok az egyes közösségek helyi partnerekkel való együttműködésre, amely megkönnyíti a hozzáférést, elősegíti azok terjesztését és biztosítja, hogy a programokat a kedvezményezettek sajátos igényeinek megfelelően alakítsák ki.
Írország	Competition and Consumer Protection Commission (CCPC)	Általánosságban véve a fogyasztók	A CCPC küldetése az, hogy a piacok jobban működjenek a fogyasztók és a	Pénzügyi oktatás biztosítása a népesség minden szegmense számára, ide-	Ez lehetővé teszi az ingyenes tanácsadás egyetemes elérését

Ország	Kezdeményező, támogató	Célcsoport	A program céljai	Eredmények	Példa és adaptálható lehetőség
			vállalkozások számára. Elképzelésük a nyitott és versenyképes piacokra vonatkozik, ahol a fogyasztókat védik és felhatalmazzák, a vállalkozások pedig aktívan versenyeznek egymással.	értve egy könnyen hozzáférhető vonalat a kétségeik és problémáik megoldására.	(az egész lakosság elérése, útmutatást kínál a tájékozott döntéshozatalhoz).
Lengyelország	Lengyel Nemzeti Bank (Narodowy Bank Polski).	Nagyközön-ség	Tevékenységek sorozatának kidolgozása és végrehajtása a pénzügyi kirekesztés leküzdése és a felelősségvállalás fejlesztése érdekében a pénzügyi döntések meghozatalakor, ideértve a háztartási költségvetés kezelését és a pénzügyi szolgáltatások igénybevételeit is.	Több mint 36 000 ember képzése, közel 700 találkozó különféle lengyel városokban, és több mint 1000 a „készpénz nélküli tranzakciók nagykövete”. A folyamatban lévő projekt 2012 óta legalább 4 millió lengyelt ért el, és hozzájárult a pénzügyi kirekesztettség mértékének csökkentéséhez. A Moje finanse (My Finance) a legnagyobb ifjúsági gazdasági oktatási program Lengyelországban.	Tekintettel a kezdeményezések széles skálájára és az elért lakosság széles merítésére, a modell jó kezdeményezés.

Ország	Kezdeményező, támogató	Célcsoport	A program céljai	Eredmények	Példa és adaptálható lehetőség
Magyarország	A Magyar Nemzeti Bank (MNB), a Minősített Pénzügyi Tervezők Magyarországi Szövetsége, az Emberi Erőforrások Minisztériumával és a Nemzetgazdasági Minisztériummal együttműködve.	Diákok, tanárok és a nagyközönség.	Felhívni a figyelmet a pénzügyi ismeretek és készségek elsajátításának fontosságára, tekintettel az e terület iránti alacsony érdeklődésre.	Az MNB tanulmányt készített a pénzügyi ismeretek meghatározására, és megállapította, hogy a magyar fiatalok többségét nem érdekli a pénzügyi szolgáltatásokkal kapcsolatos ismeretek megszerzése, mivel ezt életükben nem tartják fontosnak (például a fiatalok kevesebb, mint 6% -a használja az elektronikus banki tevékenységet). A programokat ezért különféle tanulmányok alapján készítik, amelyek elemzik a hiányosságokat.	A pénzügyi ismeretek szintjének előzetes tanulmányozása alapján összeállítandó programok jó modellek, mivel ez megkönnyíti a meglévő hiányosságok kiküszöbölését célzó konkrét intézkedések hatékony végrehajtását.
Németország	Sparkassen-Finanzgruppe (SBFIC)	Azon emberek és területek, ahol a takarékpénztár működik.	A helyi és regionális fejlődés előmozdítása szilárd pénzügyi oktatás alapján, a pénzügyi források ésszerű felhasználásának és a pénzügyi tervezésnek a tudatosítása érdekében.	Tekintettel a németországi takarékpénztárak hatalmas számára, a programokat nagyon széles körben terjesztik. Ezenkívül az a tény, hogy törvények kötelezik őket	A német takarékpénztári modell sarokkövet jelent mind a pénzügyi oktatás, mind a társadalmi és ipari fejlődés szempontjából.

Ország	Kezdeményező, támogató	Célcsoport	A program céljai	Eredmények	Példa és adaptálható lehetőség
				penzügyi oktatási tevékenységek végrehajtására, biztosítja a tevékenységek folyamatosságát és hatékonyságát	
Olaszország	Fondazione per l'educazione finanziaria e al Risparmio (Pénzügyi Oktatási Alapítvány), az Olasz Bankszövetség (ABI) által létrehozott jogi, non-profit szervezet.	A lakosság, a diákok (általános és középiskolai) és fiatal felnőttek, nyugdíjasok, cégek	A pénzügyi és gazdasági oktatás elősegítése a nyilvánosság számára a pénzügyi témakörökben eredeti tartalom és innovatív módszerek létrehozásával, rendezvények szervezésével és partnerségek kialakításával a különféle intézményekkel és a helyi térségben, valamint az olaszországi pénzügyi oktatási programok kidolgozásában részt vevő magán- és állami szervek közötti együttműködés előmozdításával a tapasztalatcsere megkönnyítése és az erőforrások optimalizálása.	A 2014–2015 közötti iskolai programokat 21575 tanuló vett részt 310 iskola 863 osztályából. Az Alapítvány által támogatott konkrét fellépések mellett az Olasz Bank kétévente háztartások felmérését végezte a pénzügyi oktatás szintjének meghatározása érdekében.	Ezt a modellt egyszerűen használható tudásmegosztásra, amelyet a bankok és más érintettek hálózatán keresztül értek el. Fontos eleme a szabványosítás és az innováció közötti egyensúly, különös tekintettel a formátumra és a terjesztési csatornákra.

Ország	Kezdeményező, támogató	Célcsoport	A program céljai	Eredmények	Példa és adaptálható lehetőség
Spanyolország	Banco de España, Comisión Nacional del Mercado de Valores; Kincstár, minisztériumok	A nagyközönség, a fiatalok számára kidolgozott speciális eszközökkel	Az állami pénzügyi ismeretek fejlesztésének elősegítése annak érdekében, hogy az emberek megfelelő bizalommal kezeljék a pénzügyi kérdéseket, mind saját javukra, mind a pénzügyi rendszer fenntarthatósága érdekében.	Csak a 2014/2015-ös tanévben a pénzügyi oktatási programot több mint 520 oktatási intézményben tanították Spanyolország szerte, több mint 45.000 középiskolás hallgatóval. A 14-15 évesek számára oktatási anyagok. «Finance for all» logó	A pénzügyi oktatási terv nem zárja ki a lakosság egyetlen csoportját sem, és az összes terméket és szolgáltatást lefedi. Az iskolai oktatás kulcsfontosságú tényező a lakosság körében a megfelelő szintű pénzügyi oktatás biztosítása szempontjából, mivel a korai pénzügyi oktatás a leghatékonyabb.
Svédország	Kronofogden (egyenértékű a Pénzügyminisztériummal)	Az általános lakosság, a családok, a fiatalok stb	Pénzügyi ismeretek biztosítása a svéd polgárok számára.	Az emberek segítséget kapnak a szélsőséges személyes helyzetek kezelésében. Ez a szolgáltatás magas társadalmi értéket képvisel, megakadályozva az embereket olyan adósságok felhalmozásától, amelyek túlterhelhetik őket és károsíthatják az egészségüket.	Ez egy drága szolgáltatás, amely előzetes előkészítést igényel, de miután megállapították az attitűdöket, az előnyei egyértelműek.

Ország	Kezdeményező, támogató	Célcsoport	A program céljai	Eredmények	Példa és adaptálható lehetőség
Szlovákia	Národná Banka Slovenska (NBS)	A nagyközön-ség, különösen a diákok és a tanárok	A Szlovákiában élő emberek megismertetése a pénzkezeléssel, hogy biztosítsák számukra az alapvető pénzügyi ismereteket.	A nyilvánosság által elsajátított alapismeretek és az iskolákban megszerzett pénzügyi ismeretek. Pénz- és érme múzeum	A pénzügyek bevezetése az iskolákba szükséges, és bármilyen környezetben életképes.

Forrás: Európai Unió Gazdasági és Szociális Bizottsága: Financial Education for all - Financial education strategies and best practices within the European Union

6.3. Európai Pénzhét (European Money Week)

Az **Európai Bankföderáció** (European Banking Federation) az európai bankrendszer ernyőszervezete, amely 32 nemzeti bankszövetséget kapcsol össze Európában. Összesen mintegy 3500 – nagy és kicsi, nagy- és kis-kereskedelmi, helyi és nemzetközi – bankot képviselnek, és körülbelül kétmillió embert foglalkoztatnak. Koordinálása keretében a nemzeti bankszövetségek szervezik évente az **Európai Pénzhétet**. A kezdeményezés - összehangolva a Globális Pénzhéttel - 2020-ban immáron a hatodik alkalommal, több mint 32 európai országban vonzza a fiatalokat. A tevékenységek köre változatos, a tantermi ülésektől kezdve a szemináriumokon keresztül a konferenciáig terjed. Mindegyik célja a pénzügyi ismeretek javítása a jobb pénzügyi oktatás révén. Az Európai Pénzhét elengedhetetlen része az EBF küldetésének, amelynek célja a pénzügyi ismeretek előmozdítása Európában rendezvények, kiadványok és partnerségek révén.³²

A brüsszeli székhelyű kezdetben 23 országot átfogó páneurópai programhoz 2015-ben csatlakozott először a Magyar Bankszövetség szervezésében hazánk is. A cél a figyelem felhívása a mindennapi életünkben gyakran felbukkanó pénzügyi kérdések tudatos kezelésére, és konkrét hozzájárulás mindenekelőtt a fiatalok pénzügyi kultúrájának fejlesztéséhez. Magyarországon példaértékű szakmai összefogás jött létre az European Money Week-hez kapcsolódó „**Pénz7**” rendezvénysorozat megvalósítására. A Magyarországon megrendezésre kerülő Pénz7 missziója, hogy felhívja a figyelmet a pénzügyi tudatosságra, a pénzügyi kultúra fejlesztésének fontosságára; valamint széleskörű szakmai összefogás megteremtésével segítse a különféle, pénzügyi edukációs projektek terjedését, hasznosulását. Az Emberi Erőforrások Minisztériumának projektvezetése mellett a PÉNz7 együttműködő szakmai partnerei és szervezői az Innovációs és Technológiai Minisztérium (ITM), a Junior Achievement Magyarország Alapítvány (JAM), a Magyar Bankszövetség, a Pénziránytű Alapítvány, valamint a Pénzügyminisztérium.

6.4. További nemzetközi kezdeményezések

Az Európai Unió Gazdasági és Szociális Bizottságának Financial Education for all - Financial education strategies and best practices within the European Union című összefoglalója a következő kezdeményezéseket gyűjtötte össze.

---

³² www.europeanmoneyweek.eu

Az **OECD** célközönsége a kormányok és a lakosság. A National strategies for financial education című kézikönyv leírja 59 gazdaság tapasztalatait a pénzügyi oktatás nemzeti stratégiájának alapelveinek végrehajtása során, és ismerteti a kihívásokat. A Financial education and women egy politikai útmutatás a nők pénzügyi oktatás iránti igényeinek kielégítésére, amelyet a G20-ak vezetői jóváhagytak a 2013. szeptemberi csúcstalálkozón. Ide kapcsolódik még az OECD PISA: Programme for International Student Assessment, az OECD/INFE Guidelines for private and notfor-profit stakeholders in financial education és a OECD-INFE Core Competencies Framework on Financial Literacy for Youth. A pénzügyi oktatás fontos kérdés az OECD számára, befolyása és hatalma ösztönözte a pénzügyi oktatási kezdeményezések kidolgozását. Az elmúlt négy évben az OECD több mint 20 nemzetközi pénzügyi oktatási rendezvényt szervezett szerte a világon.³³

A World Savings and Retail Banking Institute (**WSBI**) és a European Savings and Retail Banking Group (**ESBG**), illetve tagjai elismerik a pénzügyi oktatás előmozdításának fontosságát világszerte és Európában, továbbra is széles körű kezdeményezéseket hajtanak végre, többek között a társadalmi és gazdasági kirekesztés megakadályozása érdekében. Néhány kulcsfontosságú kezdeményezés amelyekkel kapcsolatos információk a WSBI ESG CSR adatbázisában található: A World Savings Day eseményt 1924-ben hozták létre, hogy felhívják a nyilvánosság figyelmét a megtakarítások fontosságára a modern gazdaságok és az egyének számára egyaránt.³⁴ A European Stock Market Learning egy olyan európai kezdeményezés, amely a pénzügyi befektetések online szimulációja révén fejleszti a fiatal (15 éves és idősebb) üzleti és pénzügyi tudását. A WSBI a Child of Youth Finance International partnere, amely a pénzügyi beilleszkedést segíti a fiatalok számára, és így rendszeresen részt vesz a CYFI Global Money Week rendezvényen. A SparkassenSchulService-t 41 évvel ezelőzz hozták létre a német takarékpénztárak, hogy közelebb hozzák a diákokat, hallgatókat a pénz működéséhez és a gazdasághoz.³⁵

Az European Banking Federation (**EBF**) Európai Bankföderáció által koordinált Európai Pénzhetet fentebb ismertettük.

---

³³ www.oecd.org/daf/fin/financial-education; <http://www.oecd.org/fr/daf/fin/education-financiere/nationalstrategiesforfinancialeducation.htm>; <http://www.oecd.org/daf/fin/financialeducation/financialeducationandwomen.htm>

³⁴ www.wsbi-esbg.org/Events/WSD/Pages/About-the-World-Savings-Day.aspx

³⁵ <http://www.sparkassen-schulservice.de/>

A Confederation of Family Organisations in the European Union (COFACE) egyik fontos prioritása a pénzügyek, különösen mivel bizonyos pénzügyi szolgáltatásokhoz, például az alapszintű bankszámlához való hozzáférés a társadalmi integráció előfeltétele.³⁶ A 2015. májusában, Madridban megrendezett, „Accessible and fair financial services, alternatives to mainstream banking (Hozzáférhető és tisztességes pénzügyi szolgáltatások, alternatívák az általános banki szolgáltatások)” konferencián számos szakértőt gyűjtött össze, és megosztotta az egész Európában kidolgozott sikeres kezdeményezések széles skáláját. Az olasz ABACO (Adult Basic Accounting and Control of Overindebtedness - Anziani e non solo) egy európai finanszírozású projekt, amelynek célja egy stratégia kidolgozása a Dél-Európában a kiszolgáltatott felnőttek és a bevándorlók pénzügyi oktatási hiányának kezelésére, a túlzott eladósodottság megelőzése érdekében.³⁷ A francia National Union of Family Associations (UNAF) referencia-költségvetést dolgozott ki az alapvető szükségletek költségeinek meghatározására, annak érdekében hogy a családok tisztességes körülmények között élhessenek.³⁸ A spanyol Financial Inclusion and Education of Families - Isadora Duncan Foundation for Single-Parent Families oktatási program célja az egyszülős családok gazdasági szempontból történő felkészítése, hogy megvédje őket a túlzott adósságtól.³⁹

A Child and Youth Finance International (CYFI) célközönsége a 8-24 éves korosztály. A CYFI koordinálja a világ legnagyobb mozgalmát, amelynek célja a gyermekek és fiatalok pénzügyi képességeinek javítása. A hatóságok (központi bankok, oktatási minisztériumok), a civil társadalom és a magánszektor partneri és érdekelt feleinek hálózata hozzájárul a mozgalom sikeréhez.⁴⁰ Az OECD-vel közösen szervezett Globális Pénz Hét (Global Money Week) célja a gyermekek, fiatalok és érdekelt felek globális szintű bevonása, ennek egyes tematikus egységei a Stock Exchange Ring Around the World, a Global Web Chat Café, a Youth and Policymakers Global Dialogue vagy a Showcasing and Sharing. Ez egy olyan rendezvény, amelyen bárki részt vehet, és ahol a résztvevők szerves szerepet játszhatnak a nagyobb

---

³⁶ <http://www.coface-eu.org>

³⁷ <http://seedlearn.org/abaco-training-inbasic-accounting/>

³⁸ www.unaf.fr/spip.php?rubrique160

³⁹ <http://gestionfamiliar.es/>

⁴⁰ www.childfinanceinternational.org

gazdasági oktatás és a gyermekek és fiatalok pénzügyi befogadásának előmozdításában.⁴¹

A **JA Europe** három oktatási pillérre épül: pénzügyi képesség, munkakészség és vállalkozói siker. 2015-ben 39 országban 3,5 millió fiatalnak nyújtottka olyan tudást, készségeket és hozzáállást, amelyekre szükségük van vállalkozás indításához vagy munkához. A magán- és az állami szektor közötti együttműködés kulcs a sikeres pénzügyi oktatási programokhoz. A JA Europe öt európai országban azonosította a bevált gyakorlatokat: Lengyelország: folyamatos, non-stop tantervek az általános iskolától a középiskoláig a jobb eredmények és a hatás elérése érdekében. Románia: széles körű vegyes tanulási kezdeményezések és a tanárok támogatása. Spanyolország: Partnerség a bankszövetséggel az osztálytermi helyszínek megteremtése érdekében. Törökország: peer to peer oktatási modell az inkluzív tanulási tapasztalatokért. Egyesült Királyság: pénzügyi és vállalkozói ismeretek oktatásának összevonása az átfogó tanulási eredmények elérése érdekében.⁴²

Az **Aflatoun** programja társadalmi és pénzügyi témákat is magában foglal. A 3-19 éves gyermekek így megismerik magukat, a gyermekek jogait, az alapvető megtakarítási, pénzügyi és vállalkozási alapelveket. A szervezet a gyermekeket helyezi a középpontba tanulási folyamataikkal, és bevonja őket a körülvevő világba. Ez biztosítja, hogy az általuk megtanult társadalmi és pénzügyi leckék örökre velük maradjanak.⁴³

A **Master Your Card** (MYC) egy olyan közösségi program, amely segíti a fogyasztói érdekképviseleti csoportokat, a kis üzleti csoportokat és a kormányokat a pénzügyi ismeretek fellendítésében, megtanítva a különféle bankkártyák (credit, prepaid, debit cards) használatát, mint a pénzügyi beilleszkedés hozzáférési pontjait. A program a világ mindegyik régiójában fut (Egyesült Államok, Délkelet-Ázsia, Latin-Amerika, Ausztrália, Európa, Kanada és India) együttműködve a közszektorbeli intézményekkel és nem kormányzati szervezetekkel, például a Világbankkal.⁴⁴

---

⁴¹ www.globalmoneyweek.org

⁴² www.jaeurope.org/education.html

⁴³ www.aflatoun.org

⁴⁴ www.masteryourcard.org

Forrásjegyzék

- A lakosság pénzügyi tudatosságát fejlesztő stratégiához kapcsolódó első kétéves cselekvési terv (2018-2019), 2018, Magyarország Kormánya, https://www.kormany.hu/download/f/9f/61000/E1%C5%91terjeszt%C3%A9s-CselekvésiTerv-2018_.pdf
- Ajzen, I. (1991): The theory of planned behavior, *Organizational Behavior and Human Decision Processes* 50(2), 179-211. o.
- Állam Számvevőszék (2016): Pénzügyi kultúra fejlesztési programok felmérése, Kutatási jelentés https://www.asz.hu/storage/files/files/Publikaciok/Elemzesek_tanulmányok/2016/penzugyi_kult_fejl_programok.pdf?download=true
- Atkinson, A., Messy, F. (2012), *Measuring Financial Literacy: Results of the OECD / International Network on Financial Education (INFE) Pilot Study*, OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions, No. 15, OECD Publishing
- Balázsné L.M. (2008): Reformtörekvések a pénzügyi szektorban a pénzügyi kultúra fejlesztéséért. In: *Agora* 2008/2, 55-70. o.
- Belgium Global Money Week (2019): (<https://www.globalmoneyweek.org/countries/176-belgium.html>)
- Belházné Illés Á., Bódi-Schubert A., Végső T. (2017) Készpénz vagy kártya? Pillanatfelvétel a magyar fizetési szokásokról, Magyar Nemzeti Bank, <https://www.mnb.hu/letoltes/kphasznalati-cikk-portfolio-mnb-honlapra.pdf>
- Belházné Illés Á., Leskó E. (2017), Csökkenő ütemben, de továbbra is nő a készpénzállomány, Magyar Nemzeti Bank, <https://www.mnb.hu/letoltes/keszpenzes-cikk-2017-03-09-veglegesmnb-honlapra.pdf>
- Béres D. (2013): Pénzügyi kultúra – mi is ez valójában?, *Pénzügyi Szemle* <https://www.penzugyiszemle.hu/vitaforum/a-penzugyi-kultura-mi-is-ez-valojaban> Letöltve: 2018.03.20.
- Béres D., Huzdik K. (2012): A pénzügyi kultúra megjelenése makrogazdasági szinten, *Pénzügyi Szemle*, 2012(3), 322-336. o. https://asz.hu/storage/files/files/penzugyiszemle/2012/322_336_beres_huzdik.pdf
- Cselekvési terv a Nemzeti Stratégiához 2017-2019, 2017, Nemzetgazdasági Minisztérium, 15-18, <https://www.kor->

many.hu/download/5/39/21000/P%C3%A9nz%C3%BCgyi%20tuda-
toss%C3%A1g%20fej-
leszt%C3%A9s%C3%A9nek%20strat%C3%A9gi%C3%A1ja.pdf

- Delavande, A., Rohwedder, S., Willis, R. J. (2008): Preparation for retirement, financial literacy and cognitive resources, Working Paper n. 2008-190, Retirement Research Center <http://www.mrrc.isr.umich.edu/publications/papers/pdf/wp190.pdf> Letöltve: 2018. 04.13.
- European Economic and Social Committee (2016): Financial Education for all <https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/resources/docs/qe-02-16-362-en-n.pdf> Letöltve: 2019.11.10.
- Gazdaságilag aktív népesség száma (2019), Központi Statisztikai Hivatal, https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qlf023g.html
- Grifoni, A. & Messy, F. (2012): Current Status of National Strategies for Financial Education; A comparative analysis and relevant practices, OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions, No. 16, OECD Publishing. id.: Németh E. et al. (2016)
- Hergár E. (2017), Innováció és stabilitás – FinTech körkép Magyarországon, Magyar Nemzeti Bank, <https://www.mnb.hu/letoltes/konzultacios-dokumentum.pdf>
- Hornyák Andrea (2013) Pénz, pénz, pénz, avagy a fiatalok pénzügyi kultúrája 2013. 11. évfolyam 1-4. szám, http://epa.oszk.hu/02600/02641/00006/pdf/EPA02641_kepzes_es_gyakorlat_2013_01-04_035-047.pdf
- Horváth I. (2017), A nemzetközi és hazai pénzügyi, gazdasági oktatás eredményei a kutatások tükrében, 2017/7-8, <http://folyoiratok.ofi.hu/ujpedagogiai-szemle/a-nemzetkozi-es-hazai-penzugyi-gazdasagi-oktatas-eredmenyei-a-kutatasok>
- Hung, A. A., Parker, A. M., Yoong, J. K. (2009): Defining and Measuring Financial Literacy, Rand Working Paper https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/working_papers/2009/RAND_WR708.pdf Letöltve: 2018.04.01.
- Huston, S. J. (2010): Measuring Financial Literacy, The Journal of Consumer Affairs, 296-316. o. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.1745-6606.2010.01170.x> Letöltve: 2018.04.01.

- Huzdik K., Béres D., Németh E. (2014): Pénzügyi kultúra versus kockázatvállalás empirikus vizsgálata a felsőoktatásban tanulóknál, Pénzügyi Szemle 2014/4, 476-488. o. https://www.asz.hu/storage/files/files/penzugyiszemle/2014/huzdik_beres_nemeth_2014_4.pdf Letöltve: 2018.04.02.
- Insurance Europe (2017): Financial education in a digital age – Initiatives by the European insurance industry <https://www.insuranceeurope.eu/sites/default/files/attachments/Financial%20education%20in%20a%20digital%20age.pdf> Letöltve: 2019.11.15.
- Jakovác K. (2014), Az Állami Számvevőszék szerepe a pénzügyi kultúra fejlesztésében, Állami számvevőszék, 7-9, <https://www.asz.hu/storage/files/files/Szakmai%20kutat%C3%A1s/2014/t366.pdf?ctid=744>
- Jakovác K. (2016), A pénzügyi kultúra fejlesztés nemzeti stratégiái: tapasztalatok és tanulságok, <https://www.penzugyiszemle.hu/tanulmányok-eloadasok/a-penzugyi-kultura-fejlesztés-nemzeti-strategiai-tapasztalatok-es-tanulsagok>
- Javaslatok a készpénzállomány csökkentésére, Magyar Bankszövetség, 2019, http://www.bankszovetseg.hu/Public/hirek/Keszpenzmentes_tanulmany_bankszovetseg_final.pdf
- Jean-Paul Servais (2017): Financial literacy: a global, European and Belgian challenge <https://www.financialforum.be/sites/financialforum.be/files/media/1911.pdf?no-cache=c9fd0b61fd645018c91d3bef5f0fd44c> Letöltve: 2019.11.10.
- K&H Bank: <https://www.kh.hu/csoport/sajto/-/sajtohir/egyre-tobben-egyre-tobbet-takaritanak-meg-a-fiatalok-kozul-sajtokozlemeny>
- Klapper, L. & Lusardi, A. & Panos, G. A. (2012): Financial Literacy and the Financial Crisis, Netspar Discussion Papers id.: Németh E. et al. (2016)
- Kovács P., Révész B., Ország G. (2014): A pénzügyi kultúra mérése. In: Hetesi E., Révész B. (szerk.): „Marketing megújulás”. Marketing Oktatók Klubja 20. Konferenciája előadásai, Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar: Szeged, 439-447. o. <https://emok.hu/tanulmany-kereso/d385:a-penzugyi-kultura-es-attitud-merese> Letöltve: 2018.04.30.
- Kovács P., Révész B., Ország G., (2015) A pénzügyi kultúra és attitűd mérése, 442-445, https://epale.ec.europa.eu/sites/default/files/a_penzugyi_kultura_es_attitud_merese.pdf

- Közösen a pénzügyi kultúra fejlesztéséért (2008), Magyar Nemzeti Bank, <https://www.mnb.hu/sajtoszoba/sajtokozlemenyek/2008-evi-sajtokozlemenyek/kozosen-a-penzugyi-kultura-fejleszteseert>
- Lusardi Annamaria, Olivia S. Mitchell (2014): The Economic Importance of Financial Literacy: Theory and Evidence, Journal of Economic Literature. 52(1), 5-44. oldal <https://pensionresearchcouncil.wharton.upenn.edu/wp-content/uploads/2015/08/WP2015-01.pdf> Letöltve: 2019.12.10.
- Lusardi, A., Tufano, P. (2008): Debt literacy, financial experiences, and overindebtedness, Dartmouth Working Paper
- Lusardi, Annamaria, Olivia S. Mitchell, O. S. (2011): Financial literacy and retirement planning in the United States, Journal of Pension Economics and Finance 10(4), 509-525. oldal <https://www.philadelphia-fed.org/-/media/research-and-data/events/2011/fed-policy-forum/background-papers/financ%20literacy%20%20retire%20planning%20in%20us.pdf?la=en> Letöltve: 2018.04.01.
- Magyar Nemzeti Bank (2005): A háztartások pénzügyi kultúrája és a pénzügyi stabilitás. In: Magyar Nemzeti Bank (2005): Jelentés a pénzügyi stabilitásról 55-63. o. <http://epa.oszk.hu/00300/00370/00012/pdf/00012.pdf> Letöltve: 2018.03.28.
- Magyar Z. (2012): Pénzügyi kultúra – közügy vagy magánügy?, Gazdasági és Társadalomtudományi Közlemények (2), 85-93. o. http://www.nyf.hu/gtk/sites/www.nyf.hu.gtk/files/kozlemenyek/Gazd_Tarstud_Kozlemeny_4_2_ok.pdf Letöltve: 2018.04.30.
- Mandell, L. (2007): Financial literacy of high school students. In: J. J. Xiao, Handbook of Consumer Finance Research, New York, 163-183. o.
- Mes questions d'argent (<https://www.mesquestionsdargent.fr/>)
- Németh E., Jakovác K., Mészáros A., Kollár P., Várpalotai V. (2016) Pénzügyi kultúra fejlesztési programok felmérése, Állami Számvevőszék
- NGM (2017): Pénzügyi tudatosság stratégia <https://www.kormany.hu/download/c/85/51000/P%C3%A9nz%C3%BCgyi%20tudatoss%C3%A1g%20strat%C3%A9gia.pdf> Letöltve: 2019.11.10.

- OECD (2005): Recommendation on principles and good practices for financial education and awareness
- OECD (2016): OECD/INFE International Survey of Adult Financial Literacy Competencies, OECD, Paris, www.oecd.org/finance/OECD-INFE-International-Survey-of-Adult-Financial-Literacy-Competencies.pdf Letöltve: 2018. 12.13.
- OECD/INFE International Survey of Adult Financial Literacy Competencies (2016), OECD, <https://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/OECD-INFE-International-Survey-of-Adult-Financial-Literacy-Competencies.pdf>
- Organisation for Economic Co-Operation and Development, OECD, (2013): Financial Literacy and Inclusion: Results of OECD/INFE survey across countries and by gender, OECD Centre, Paris, France https://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/Trust-Fund2013_OECD_INFE_Fin_Lit_and_Incl_Survey-Results_by_Country_and_Gender.pdf Letöltve: 2018.04.25.
- Ország G. (2016): A pénzügyi kultúra értelmezésének és fejlesztésének lehetőségei, Köz-gazdaságtan 2016/1, 97-112. o. http://www.uni-corvinus.hu/fileadmin/user_upload/hu/kozponti_szervezeti_egysegek/karrier_iroda/files/XI-1szam/97_Kozg36_oroszag.pdf
- Ország G. (2017): A hazai középiskolások pénzügyi kultúrájának vizsgálata http://doktori.bibl.u-szeged.hu/3909/1/v%C3%A9gleges_oroszagabornephd_2017.01.11..pdf
- OTP Bank: <https://www.otpfenntarthatosag.hu/hu/penzugyi-kultura-fejlesztese>
- Papp Sz. I., Az MNB friss jelentésénél semmi sem mutatja jobban, miért is kellene többet fizetniük a gazdagoknak, https://ketosmerce.blog.hu/2017/06/14/az_mnb_friss_jelentesenel_semmi_sem_mutatja_jobban_miert_is_kellene_tobbet_fizetniuk_a_gazdagoknak
- Pénz7: <https://www.penz7.hu/>
- Pénzügyi Navigátor, Magyar Nemzeti Bank, <https://www.mnb.hu/fo-gyasztovedelem/tanacsado-irodak>
- Potrich, A. C. G., Vieira, K. M., Kirch, G. (2015): Determinants of Financial Literacy: Analysis of the Influence of Socioeconomic and Demographic Variables <http://www.scielo.br/scielo.php?pid=S1519->

- Sandra J. Huston (2010), Measuring Financial Literacy, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1745-6606.2010.01170.x>
- Sikeres nyugdíjas évek - Egészséges időskor és anyagi biztonság Aegon Nyugdíjfelkészültségi Kutatás 2017, Aegon, https://www.aegon.hu/static/pdf/Nyugdijfelkeszultsegi_kutatas_2017_vgl.pdf
- Süge Cs. (2010): A pénzügyi kultúra mérhetősége. In: Tompáné D. K., Miklós Gy. (szerk.): Tudomány napi előadás. Tudományos mozaik 7. Második kötet. Kalocsa, Tomori Pál Főiskola, 1–11. o. <https://anzdoc.com/a-penzugyi-kultura-merhetsege.html> Letöltve: 2018.03.02.
- Szalay Gy. (2013) Pénzügyi alapismeretek a közoktatásban: eredmények és további lehetőségek, MNB Pénzügyi Kultúra Központ, Országos Szakmai Tanévnyitó, 2013. augusztus 23., id.: Németh E. et al. (2016)
- Szőke L. (2018), Nyugdíjcélú megtakarítási körkép Magyarországon - A nyugdíjhelyzet és az öngondoskodást elősegítő termékek bemutatása és elemzése, Pénzügyi Tudakozó, <https://penzugyi-tudakozo.hu/letoltesek/nyugdij-megtakaritas-korkep.pdf>
- Takács K. (2011). A magyar háztartások fizetési szokásai. MNB-tanulmányok 98., <https://www.mnb.hu/letoltes/mt98.pdf>
- Uuriintuya Batsaikhan, Maria Demertzis (2018): Financial literacy and inclusive growth in the European Union, Bruegel Policy <https://www.financialforum.be/sites/financialforum.be/files/media/1911.pdf?no-cache=68b921065369efa33898e2191f305c77> Letöltve: 2019.11.05.
- Villeroy de Galhau, Governor of the Banque de France (2017): The French National Strategy for Financial Education François https://www.citeco.fr/sites/default/files/documents/presentation_ocde_educfi_24052017.pdf Letöltve: 2019.11.05.
- Widdowson, D. & Hailwood, K. (2007): Financial literacy and its role in promoting a sound financial system, Reserve Bank of New Zealand: Bulletin, Vol. 70, No. 2, 2007 id.: Németh E. et al. (2016)
- Zsótér B., Németh E., Luksander A. (2017): A társadalmi-gazdasági környezet változásának hatása a pénzügyi kultúrára, Pénzügyi Szemle, 2017 (2) 251-266. o. http://real.mtak.hu/56965/1/Zsoter_Nemet_Luksander_2017_2_M_u.pdf Letöltve: 2018.12.13.